

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**SUOMEN JA RUOTSIN TURVALLISUUSPOLIITTINEN MAAKUVA ANGLOAME-
RIKKALAISTEN AJATUSHAUTOMOIDEN JULKAISUISSA 2010–2016**

Pro gradu -tutkimus

Yliluutnantti

Petri Savonen

SM 6

Maasotalinja

Huhtikuu 2017

Kurssi SM6	Linja Maasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Petri Savonen	
Seminaarityön nimi Suomen ja Ruotsin turvallisuuspoliittinen maakuva angloamerikkalaisten ajatushautomoiden julkaisuissa 2010–2016	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Huhtikuu 2017	Tekstisivuja 61 Liitesivuja 0
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tutkielman päämääränä on tutkia angloamerikkalaisten ajatushautomoiden Suomea ja Ruotsia käsittelevää julkaisutoimintaa ja selvitetään, minkälainen on ajatushautomoiden Suomea ja Ruotsia koskeva ulko- ja turvallisuuspoliittinen maakuva. Maakuvaa pyritään tarkastelemaan erityisesti mahdollista Nato-jäsenyyttä silmälläpitäen ja vertaamaan tätä maiden sisällä elävään näkemykseen omasta turvallisuuspoliittisesta asemastaan ja identiteetistään.</p> <p>Tutkielman teoreettinen viitekehys rakentuu Foreign Policy Analysis -teorian (FPA) pohjaolettamusten päälle, jossa tutkimuksessa ei kiinnitetä huomiota niinkään ulkopoliitiikan tuotosten ja tulosten tarkasteluun, vaan keskitytään enemmänkin ulkopoliittisen päätöksenteon prosessiin</p> <p>Tutkielman primääriaineistona käytetään kahdeksan angloamerikkalaisen ajatushautomon Suomea ja Ruotsia koskevaa julkaisutoimintaa aikavälillä 2010–2016. Ajatushautomoiden valinnassa on pyritty valikoimaan tarkastelun kohteeksi sellaisia instituutioita, joita pidetään ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla merkittävinä ja vaikutusvaltaisina. Ajatushautomoiden merkittävyyden arviointiin hyödynnetään Pennsylvanian yliopiston Think Tanks and Civil Societies Programin (TTCSP) Global Go To Think Thank Index-listausta (GGTTI).</p> <p>Keskeisimpänä tutkimusmenetelmänä toimii laadullinen sisällönanalyysi, jota käytetään noudattaen Milesin ja Hubermanin sekä Sarajärven ja Tuomen periaatteita aineistolähtöisen sisällönanalyysin prosessista. Maiden omia turvallisuuspoliittisia linjanvetoja tarkastellaan kvalitatiivisen tekstianalyysin kautta. Kvantitatiivisia menetelmiä käytetään tarkastelemaan esimerkiksi ajatushautomoiden julkaisutoiminnan ajallista sijoittumista ja ajatushautomoiden asennoitumista maiden Nato-jäsenyyteen.</p> <p>Tutkielman keskeisimpänä johtopäätöksenä havaittiin, että ajatushautomoiden julkaisuissa Suomen ja Ruotsin maakuva on hyvin yhdenmukainen sen näkökulman kanssa, joita maat itse omista ulko- ja turvallisuuspoliittisissa julkaisuissaan tuovat ilmi. Ajatushautomoiden asennoituminen Suomeen ja Ruotsiin sekä maiden suorituskyyhiin on jopa ylistävä. Maiden nykyrooli on kuitenkin sekä maiden itsensä että Naton kannalta kyseenalainen, sillä maat ovat jääneet ”harmaalle alueelle” pitäessään kiinni näennäisestä liittoutumattomuudesta, mutta toteuttaessaan samalla aktiivista kumppanuutta Naton kanssa. Nykytilanteessa ne näyttäytyvät de facto -jäsenmaina ulkopuolisten silmissä, mutta samaan aikaan vapaamatkustajina Naton jäsenvaltioiden keskuudessa. Mahdollinen Nato-jäsenyys nähdään sekä Suomen että Ruotsin osalta erittäin positiivisena ratkaisuna niin maiden omien kuin Natonkin etujen kannalta. Ajatushautomot kuitenkin katsovat, että suhteiden kehitys ei tule johtamaan Nato-jäsenyyteen ainakaan lähitulevaisuudessa.</p>	
<p>Avainsanat</p> <p>Suomi, Ruotsi, NATO, ajatushautomot</p>	

Sisällys

1.	Johdanto	1
1.1.	Tutkimuksen taustaa	1
1.2.	Aikaisempi tutkimus.....	4
2.	Tutkimuksen tavoitteet ja metodologia.....	7
2.1.	Tutkimukset tavoitteet ja tutkimuskysymykset	7
2.2.	Tutkimuksen rajausta ja tutkimuskohteet	8
2.3.	Teoreettinen viitekehys	9
2.3.1.	Teoreettisen viitekehäksen rooli tässä tutkielmassa	15
2.4.	Tutkimusmenetelmät	17
3.	Tutkimuksen taustaa.....	19
3.1.	Ajatushautomon määrittely.....	19
3.1.1.	Ajatushautomoperinteen kehitys ja merkitys julkisessa päätöksenteossa.....	21
3.1.2.	Tarkasteltavat ajatushautomot.....	23
3.2.	Turvallisuuspoliittiset linjaukset ja näkemykset	29
3.2.1.	Suomi	29
3.2.2.	Ruotsi	33
4.	Suomi ja Ruotsi ajatushautomoiden julkaisuissa	38
4.1.	Merkittävimmät ulko- ja turvallisuuspoliittiset tapahtumat ajanjaksolla	38
4.2.	Julkaisujen ajallinen jakauma ja ajankohdan merkitys	40
4.3.	Suomen ja Ruotsin nykyrooli	43
4.4.	Asennoituminen NATO-jäsenyyteen	46
4.5.	Turvatakuut ja liittymisen helppous	48
4.6.	Suorituskyvyt ja liittoutumisen merkitys	49
4.7.	Jäsenyyden todennäköisyys, syyt ja aikajänne	52
5.	Johtopäätökset ja pohdintaa	56
5.1.	Tutkielman reliabiliteetin ja validiteetin tarkastelua	59
5.2.	Jatkotutkimus.....	60
	Lähteet.....	62

Suomen ja Ruotsin turvallisuuspoliittinen maakuva angloamerikkalaisten ajatushautomoiden julkaisuissa 2010–2016

1. Johdanto

1.1. Tutkimuksen taustaa

Syyskuussa 1990 Suomi julisti yksipuolisesti pätemättömiksi Pariisin rauhansopimuksen artikkelit, jotka oli jo pitkään nähty suvereniteetin ja valtiollisen itsemääräämisoikeuden kannalta kyseenalaisina. YYA-sopimus korvattiin tammikuussa 1992 Venäjän kanssa solmituilla naapurussopimuksilla, joihin ei liittynyt enää sotilaallisia velvoitteita. Kesäkuussa 1994 allekirjoitettiin Suomen jäsenyyssopimus Euroopan Unioniin, joka sai viimeisen sinettinsä myönteisessä kansanäänestyksessä lokakuussa 1994.¹

Edellä mainitut tapahtumat erottivat Suomen itäblokin vaikutuspiiristä sekä liittivät sen virallisesti osaksi länttä ja eurooppalaista arvoyhteisöä. Niiden voidaan myös katsoa luoneen perustukset varsinaiselle Nato-keskustelulle, vaikka 1990-luvun alussa ulkopoliitikassa painotettiinkin vahvasti Suomen puolueettomuutta. Edellä mainittu väite ei ole kuitenkaan sellaiseen täysin vedenpitävä, sillä Suomi lähentyi sotilasliiton kanssa koko 90-luvun ajan. Vuosikymmenen puolivälissä termi ”puolueettomuus” korvattiin sanalla ”liittoutumattomuus”, joka kuvasi paremmin Suomen poliittista asemaa.

Naton kanssa lähentyminen näkyi myös konkreettisesti. Suomi liittyi kesäkuussa 1992 tarkkailijajäseneksi Pohjois-Atlantin yhteistyöneuvostoon (NACC), joka myöhemmin muuttui Euroatlanttiseksi kumppanuusneuvostoksi (EAPC). Toukokuussa 1994 Suomi liittyi mukaan Naton rauhankumppanuusohjelmaan sekä seuraavana vuonna suunnittelu- ja arviointiproses-

¹ Visuri (2010), 59-88

siin, jonka tavoitteena oli yhteensopivuuden kehittäminen Nato-maiden kanssa. Nämä, ja asiasta tehdyt kansalliset lakimuutokset, mahdollistivat Suomen osallistumisen Nato-johtoisiin rauhanturvaoperaatioihin, joka tapahtui ensi kertaa Bosnia-Hertsegovinassa 1996. Vuonna 1997 Suomi perusti oman erityisedustustonsa Naton päämajaan Brysseliin. Viimeisin merkittävä muutos Naton ja Suomen suhteissa oli vuonna 2014 allekirjoitettu isäntämaasopimus, joka loi puitteet yhteiselle toiminnalle myös Suomen maaperällä.²

Ruotsin lähentyminen Naton kanssa aktivoitui myös kylmän sodan päättymisen jälkeen.. Norjan, Tanskan ja Islannin tehdessä omat liittymispäätöksensä vuonna 1948, oli myös Ruotsin linjattava omaa sotilaspoliittista asemaansa. Maa päätti tällöin pysyä liittoutuman ulkopuolella säilyttäen neutraaliutensa. Vuosien saatossa Ruotsin puolueettomuus kyseenalaistettiin ja maata kritisoitiin heiluripolitiikan takia. Naton kanssa liittoutumisen sijasta Ruotsi olisi mieluummin nähnyt pohjoismaisen yhteistyön ratkaisuna, mutta kun tämän suunnitelman ei nähty etenevän, maa katsoi puolueettomuuden olevan edelleen paras turvallisuuspoliittinen ratkaisu.³

1990-luvulla keskeiset tapahtumat ja sopimukset noudattelivat samaa linjaa Suomen kanssa. Maa liittyi rauhankumppanuusohjelmaan vuonna 1994 ja EAPC -ohjelman vuonna 1997. Suomen tavoin maa on ollut mukana Nato-johtoisissa rauhanturvaoperaatioissa Bosnia-Hertsegovinan operaatiosta alkaen ja osallistunut tämän jälkeen mm. ISAF -operaatioon Afganistanissa ja Unified Protector -operaatioon Libyassa. Suomen tavoin myös Ruotsi liittyi mukaan Naton isäntämaasopimukseen vuonna 2014.⁴

Naton kannatus maiden sisällä on pysynyt jokseenkin stabiilina, jossa Naton vastustus on historiallisesti ollut Naton kannatusta voimakkaampaa. Viimeisten vuosien aikana Naton kannatuksessa on kuitenkin havaittu pientä voimistumista. Ruotsissa kannatus on noussut jopa radikaalisti viimeisen neljän vuoden aikana⁵ ja tällä hetkellä Nato jäsenyyttä kannattavien määrä arvioidaan jopa korkeammaksi kuin sen vastustajien.⁶ Suomessa kannatus on ollut hieman

² Yle.fi, 17.04.2015: "Mutkikas tie Naton luo"

³ Agius 2006, 103-105

⁴ NATO.com "Relations with Sweden"

⁵ Oscarsson & Bergström 2015, 67

⁶ TheLocal.se, 14.09.2015: "More Swedes want to join Nato than stay out"

vaisumpaa, mutta siinäkin on viime vuosina ollut havaittavissa kehittymistä Nato-myönteisempään suuntaan.⁷ Kehityksestä huolimatta suurin osa suomalaisista vastustaa edelleen Nato-jäsenyyttä.⁸

Maiden sisällä käytävä keskustelu kumpuaa niistä näkemyksistä, joita valtioilla itsellään omasta roolistaan on ja yleensä näitä näkemyksiä pidetään myös diskurssin lähtökohtana. Termit, kuten *Nato-optio*, *liittoutumattomuus*, *turvatakuut* ja niin edelleen esitetään lähinnä ajatuksina, jotka on luotu ja määritelty maiden sisäisten olettamusten mukaan. Näkemykset eivät välttämättä edusta sitä todellisuutta, joka Nato-mailla on esimerkiksi Suomen ja Ruotsin Nato-suhteesta, nykyroolista tai suorituskyvystä.

Tutkielma lähtee liikkeelle siitä olettamuksesta, että tutkimuksen pitäisi kohdistua voimakkaammin myös niihin näkemyksiin, joita ulkovalloilla Suomesta ja Ruotsista tai niiden Nato-suhteista on. Voidaan väittää, että tämä ulkovaltojen muodostama näkemys on jopa merkityksellisempi ulkopolitiikan kannalta kuin maiden sisäisten mielikuvien. Tästä syystä tutkielma kohdentaakin mielenkiintonsa ensisijaisesti näihin ulkoisiin näkemyksiin. Maakuvan ja julkisen mielipiteen ollessa kuitenkin varsin laaja ja heterogeeninen kokonaisuus, on tätä laajaa kenttää lähdetty rajaamaan maantieteellisesti Yhdysvaltoihin ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Ongelmaksi kuitenkin vielä tässäkin vaiheessa nousee se kenen mielipiteistä ylipäätään ollaan kiinnostuneita ja mitkä näkökulmat edustavat sitä todellisuutta, jonka mukaan valtiot toimivat.

Tutkielman pohjaolettamukset rakentuvat Foreign Policy Analysis-teorian päälle, joka keskittyy tutkimaan sitä prosessia, jossa eri maiden ulkopolitiikka muodostuu. FPA:n sisällä voidaan tutkimusta lähteä kohdentamaan hyvinkin laajalti erinäisiin ilmiöihin ja tekijöihin, jotka ulkopoliittiseen päätöksentekoprosessiin vaikuttavat. FPA:n erottaa perinteisemmistä kansainvälisen politiikan koulukunnista juuri se, että se pyrkii avaamaan valtioiden sisäistä päätöksentekoa, eikä keskity ainoastaan tarkastelemaan valtioita yksittäisinä entiteetteinä. Päätöksentekoprosessin monimutkaisuuden takia tutkimusta pyritäänkin yleensä rajaamaan ja tämänkin tutkielman tapauksessa on näkökulmaksi otettu ajatushautomoiden eli niin sanottujen think tankien lähestyminen käsiteltävänä olevaan asiaan. Ajatushautomoiden merkitys on noussut erittäin voimakkaaksi varsinkin Yhdysvalloissa, mutta myös Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Maailman merkittävimmät ajatushautomot ovat hyvin pitkälti kotoisin kahdesta

⁷ EVA.fi: ”EVAn Arvo- ja asennetutkimuksen ennakkotieto: Nato-kannat muuttuneet myönteisemmiksi”; Yle.fi, 15.02.2017: ”Natoon vai ei? Suomalaiset aiempaa epävarmempia”

⁸ Defmin.fi: ”Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) haastattelututkimus”

edellä mainitusta valtiosta. Ajatushautomoiden nähdään tutkielmassa osaltaan heijastelevan niiden edustamien valtioiden sisällä vallitsevaa, muita valtioita koskevaa maakuvaa, jonka nähdään olevan varsin merkityksellinen myös sen kannalta miten nämä valtiot ulkopoliittikaansa harjoittavat. Ajatushautomoilla voidaan nähdä olevan myös merkitystä tämän maakuvan syntymiseen, sillä ne ovat tietyissä tapauksissa myös erittäin voimakkaita mielipidevaikututtajia. Ne ovat myös usein osallisia suoranaisesti päätöksentekoprosessissa ja tämän kautta niillä on myös suoranaista vaikutusta valtioiden ulkopoliittikkaan.

1.2. Aikaisempi tutkimus

Nato on ollut aktiivisesti esillä Maanpuolustuskorkeakoulussa toteutetussa tutkimuksessa ja onkin ollut yksi yleisimmin käsitellyistä aiheista strategian opinnäytetöissä. Nato on lähestulkoon aina tietyllä tapaa ajankohtainen aihe, joka tarkoittaa myös sitä, että Nato-tutkimuksen määrä ei tule todennäköisesti vähenemään myöskään tulevaisuudessa. Tutkielmia on toteutettu kattavasti erityyppisillä tutkimusmenetelmillä ja erilaisiin teoriakoulukuntiin tukeutuen.

Maanpuolustuskorkeakoulu julkaisi vuonna 2016 Fred Blombergsin toimittaman teoksen ”Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia”, jossa tarkasteltiin Suomen turvallisuuspolitiikan haasteita ja mahdollisuuksia useamman turvallisuuspolitiikan asiantuntijan puheenvuoron kautta. Teokseen on koottu laajalti eri näkökulmia ja teoriakoulukuntia edustavia tutkijoita, jotka pohtivat Suomen turvallisuuspoliittisia ratkaisuja monelta eri tulokulmalta sekä tarkastelevat Suomen Nato-suhdetta niin realismin, liberalismien kuin konstruktivisminkin silmälasien kautta. Teos on yksi kattavimmista Suomen Nato-kumppanuutta tarkastelleista teoksista ja siihen on viitattu myös tässä tutkielmassa.⁹

Jouko Korkalan yleisesikuntaupseerikurssin aikainen tutkielma ”Suomen kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö suomalaisessa lehdistössä vuonna 2013” käsitteli suurimpien suomalaisten päivä- ja iltapäivälehtien keskustelua Suomen sotilaallisesta yhteistyöstä. Korkalan tutkimuksen mukaan mediassa käyty julkinen keskustelu noudatteli erittäin vahvasti valtionhallinnon tasolta esitettyjä virallisia tavoitteita ja linjauksia.¹⁰

Ville Suominen tutki, vuoden 2014, diplomityössään, Suomen ja Ruotsin puolustusyhteistyöstä käytävää keskustelua Tomas Valasekin ”pooling and sharing”-hypoteesin perusteella.

⁹ Blombergs (toim.) 2016

¹⁰ Korkala 2013

Tutkielma ”Keskustelu tiivistyvistä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä” tarkasteli asiaa historiallisten, poliittis-sotilaallisten, taloudellisten ja asenteellisten tekijöiden kannalta sekä pyrki selittämään mitkä tekijät toimivat puolustusyhteistyön kehittymisen katalyytteinä ja mitkä vastaavasti hidastivat kehitystä.¹¹

Kalle Järven pro gradun ”Luonnollisesti sotilasliittoon – sotilasliittoon luonnollisesti” tutkimuskohteena olivat Helsingin Sanomien turvallisuuspoliittiset pääkirjoitukset. Järven tutkielma oli diskurssianalyysi, joka pyrki selvittämään millä pääargumenteilla kirjoittajat perustelevat, lähtökohtaisesti myönteistä, Nato-kantaansa ja mitkä olivat pääkirjoituksissa esiintyneet ”Helsingin Sanomien turvallisuusuhat”. Järven johtopäätöksiin mukaan HS perustelee kantaansa pitkälti sen perusteella, että Natoon kuulumisen on ikään kuin ”eurooppalainen tapa” ja poissaolollaan Suomi vain vapaamatkustajana nauttii Naton tuomasta turvallisuudesta. Lehti myös korostaa muiden maiden näkemystä Suomesta jonkinlaisena Euroopan mustana lampaana, jonka turvallisuuspoliittista kantaa ihmetellään.¹²

Maanpuolustuskorkeakoulun ulkopuolella Nato-keskustelua on tarkastellut ainakin Tampereen yliopistossa Juho Rahkonen väitöskirjassaan ”Journalismi taistelukenttänä. Suomen Nato-jäsenyydestä käyty julkinen keskustelu 2003–2004”. Rahkonen tutki tutkielmassaan pääasiassa neljän suurimman päivälehdessä (Helsingin Sanomat, Aamulehti, Iltasanomat ja Ilta-lehti) kirjoittelua Nato-jäsenyydestä. Väitöskirjan johtopäätökset olivat siinä, että sekä myönteiset että kielteiset näkökulmat saivat lehdistössä yhtäläisesti huomiota, mutta median oma asennoituminen näytti olevan voimakkaasti Nato-myönteinen. Median nähtiin esittävän Nato-jäsenyyden ikään kuin vääjäämättömänä kehityksenä, joka tulee toteutumaan ennemmin tai myöhemmin. Rahkonen mukaan tämä on todennäköisesti seurausta siitä, että lehdistö on pyrkinyt erottautumaan kilpailijoistaan tuomalla keskusteluun mukaan voimakasta dramatiikkaa, joka on rakennettu pääasiassa sen ajatuksen päälle, että Suomea ollaan salaa viemässä Natoon.

Ruotsin puolella Nato-keskustelua käsittelevä tutkimus on keskittynyt varsinkin Nato-yhteistyöhön sekä Ruotsin ongelmalliseen rooliin läheisenä kumppanimaana, joka kuitenkin julkilausumissaan haluaa vaikuttaa puolueettomalta. Kiinnostus Ruotsin ja Suomen tarkasteluun samassa kontekstissa näkyy myös Ruotsin Maanpuolustuskorkeakoulussa julkaistuissa opin-

¹¹ Suominen 2014

¹² Järvi 2009

toihin liittyvissä tutkielmissa, joissa on tarkasteltu muun muassa Suomen ja Ruotsin sotilasyhteistyön kehitystä suhteessa maiden Nato-yhteistyöhön, maiden Nato-jäsenyyteen liittyviä turvallisuuspoliittisia ratkaisuja uusklassisen realismin näkökulmasta sekä Ruotsin syitä ja perusteluja tiivistää puolustusyhteistyötä Suomen kanssa Nato-jäsenyyden sijasta.

2. Tutkimuksen tavoitteet ja metodologia

2.1. Tutkimukset tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää minkälaista maakuvaa angloamerikkalaiset ajatushautomot Suomesta ja Ruotsista rakentavat, erityisesti Nato-jäsenyyttä silmälläpitäen. Maakuvalla tarkoitetaan tässä tutkielmassa sitä imagosta, maineesta, mielikuvista ja näkemyksistä rakentunutta kokonaisuutta, jonka perusteella Suomi näyttäytyy ihmisten ajattelussa. Maakuva on tässä tapauksessa rajattu ulko- ja turvallisuuspoliittiseen maakuvaan, joka kattaa ai-noastaan edellä mainitun kokonaisuuden kannalta oleelliseksi nähdyt tekijät. Tutkimuksen tärkeimpänä tavoitteena on paikallistaa keskeisimmät teemat, joita ajatushautomoiden julkaisuissa tuodaan ilmi. Lisäksi tutkielman tavoitteena on selvittää eroavatko nämä Suomen ja Ruotsin virallisista, julkilausutuista turvallisuuspoliittisista linjauksista sekä maiden sisällä elävästä turvallisuuspoliittisesta identiteetistä.

Tutkielma päätutkimuskysymys on mitkä pääteemat esiintyvät Suomen ja Ruotsin ulko- ja turvallisuuspoliittista maakuvaa sekä Nato-jäsenyyttä käsittelevissä julkaisuissa?

Tutkimuksen pääkysymyksen tueksi määriteltiin seuraavat alakysymykset

- Minkälaisena nähdään Suomen ja Ruotsin nykyrooli ja asema sotilaallisesti liittoutumattomana maana?
- Millaisina liittolaismaina Suomea ja Ruotsia pidetään Nato-jäsenyyttä silmälläpitäen?
- Miten Suomen ja Ruotsin potentiaalisen Nato-jäsenyyden tai liittoutuman ulkopuolella pysymisen nähdään vaikuttavan Pohjois-Euroopan turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen?
- Kuinka todennäköisenä Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyys nähdään lyhyellä ja keskipitkällä aikajänteellä?
- Miten edellä mainitut tekijät eroavat Suomen ja Ruotsin julkilausutuista turvallisuuspoliittisista lausunnoista ja Nato-päämääristä sekä maiden hallitsevista turvallisuuspoliittisista identiteeteistä?

Lisäksi tutkielmaa tukevinä kysymyksinä pyritään vastaamaan seuraaviin asioihin:

- Mikä on ajatushautomoiden merkitys ja rooli Yhdysvaltojen ja Yhdistyneen kuningaskunnan julkisessa päätöksenteossa?

2.2. Tutkimuksen rajausta ja tutkimuskohteet

Tutkielman tutkimuskohteina toimivat ajatushautomot, joiden näkemykset Suomen ja Ruotsin turvallisuuspoliittisesta asemasta Nato-jäsenyyteen liittyen ovat tutkielman keskiössä. Maantieteellisesti tutkielma on rajattu koskemaan ainoastaan angloamerikkalaisia, eli toisin sanottuna yhdysvaltalaisia ja englantilaisia, ajatushautomoita. Valinta johtuu pääasiassa kolmesta syystä. Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian voidaan ensinnäkin katsoa edustavan varsin keskeistä osaa Naton päätöksenteossa. Vaikka niillä ei konkreettisesti olekaan muita valtioita korkeampaa päätäntävaltaa, pidetään niitä vahvoina mielipidevaikuttajina ja täten niillä on voimakasta epäsuoraa vaikutusvaltaa muiden Nato-maiden päätöksentekoon. Toisena perusteena on ajatushautomoinstituutioiden määrä ja keskeinen merkitys näiden maiden julkisessa päätöksentekoprosessissa. Asiaa käsitellään tarkemmin kappaleessa 3.1.1. Kolmantena perusteena ovat kielelliset syyt: englannin kieli mahdollistaa ensinnäkin sen, että julkaistut julkaisut saavuttavat merkittävän aseman myös ulkovalloissa ja, toiseksi, ne myös helpottavat tutkielman lähdemateriaalin analysointia. Pitää myös huomioda, että vaikka edellä mainittua rajausta ei tehtäisi, edustaisivat maailman johtavat ajatushautomot edelleen hyvin vahvasti Yhdysvaltoja ja Yhdistynyttä kuningaskuntaa.

Kirjoitelmien tyypille ei asetettu merkittäviä rajoitteita. Tästä syystä tutkielman aineistosta löytyy niin analyysseja, tiivistelmiä, raportteja, blogitekstejä, mielipidekirjoituksia kuin haastatteluitakin. Myöskään kirjoittajien kansallisuutta ei ole nähty suoranaisesti rajoittavaksi tekijäksi, olettaen kuitenkin että kirjoittaja edustaa pysyvästi kyseistä ajatushautomoa eikä esimerkiksi Suomen tai Ruotsin valtiollista viranomaista, monikansallista järjestöä tai mediaa. Esimerkkejä edellä mainituista ovat Carl Hvenmark Nilsson, joka taustaltaan on ollut Ruotsin ulkoministeriön palveluksessa, mutta nykyisin työskentelee Yhdysvaltojen suurlähetystön ja CSIS:n palveluksessa ja Anna Wieslander, joka on toiminut mm. Ruotsin ulkopoliittisen instituutin apulaisjohtajana, mutta on tällä hetkellä Atlantic Councilin Pohjois-Euroopan yksikön johtajana.

Ajallisesti tutkielma kattaa tämän vuosikymmenen eli, toisin sanottuna, vuodet 2010–2016. Ajankohtaisuudesta johtuen käsiteltävä lähdemateriaali on rajattu joulukuuhun 2016, jonka jälkeen ilmestyneitä julkaisuja ei ole otettu tutkielmassa huomioon. Vuodenvaihteen jälkeen julkistetusta materiaalista on tutkielman taustatutkimukseen otettu mukaan Suomen turvallisuuspoliittinen selonteko, joka julkaistiin vuonna 2017.

2.3. Teoreettinen viitekehys

Tutkimuksen teoriapohja rakentuu Foreign Policy Analysis-teorian (FPA) päälle. Foreign Policy Analysis on kansainvälisen politiikan tutkimuksen teoriakoulukunta, joka ei ole niinkään kiinnostunut kansainvälisen politiikan tuotteista ja lopputuloksista. FPA kiinnittää huomionsa, enemmänkin siihen prosessiin, jolla noita politiikan tuotteita luodaan, olettaen samaan aikaan, että esimerkiksi toimijoiden motiiveja tai päätöksentekoprosessin rakennetta tarkastelemalla voidaan päästä kokonaisvaltaisempaan lopputulokseen.¹³ FPA on siis teoria, joka tutkii miten konkreettiset näkemykset, tavoitteet, menetelmät, sopimukset, tavat ja niin edelleen vaikuttavat valtioiden ulkopolitiikkaan sekä siihen miten valtiot suhtautuvat muihin ulkopuolisiin toimijoihin.¹⁴

Perinteinen kansainvälisen politiikan ja kansainvälisten suhteiden tutkimus keskittyy tarkastelemaan valtioita yhtenäisinä entiteetteinä. Tutkimus kohdistuu näissä tapauksissa ensisijaisesti vain valtioihin. Valtioiden sisällä tapahtuvaan prosessiin ei juuri oteta kantaa, vaan niin sanottu ”musta laatikko” jää avaamatta. Päätöksenteko nähdään edellä mainituissa teorioissa rationaalisena prosessina, jossa päätöksiä tekevä yksikkö, oli se sitten valtio, yksittäinen henkilö tai ihmisryhmä, tekee ratkaisunsa loogisesti seurauksena ympäröivistä olosuhteista. Perinteisistä teorioista voidaan tässä tapauksessa mainita Kenneth Waltzin edustama realismi¹⁵ ja Alexander Wendtin edustama konstruktivismi, jotka ovat hallinneet kansainvälisen politiikan tutkimuksen kenttää viimeisten vuosikymmenten aikana.

Neorealismien mukaan valtioiden toimintaa ohjaa erityisesti voima eli toisinsanottuna valtioiden voiman jakautuminen kansainvälisen järjestelmän sisällä. Waltzin ajattelussa kansainvälisen järjestelmän objektiivisesti määriteltävissä oleva rakenne ohjaa myös sen sisällä toimivien valtioiden toimintaa ja valtioiden roolina nähdäänkin olevan vain lähinnä toimia järjestelmän antamien reunaehtojen mukaisesti. Neorealismi myös painottaa voimakkaasti erilaisten materialististen tekijöiden merkitystä, sillä ne rakentavat valtioille niiden vaikutusvallan, joka taas määrittelee voimakkaasti sitä, minkälaiseksi valtion rooli järjestelmän sisällä muodostuu.¹⁶

¹³ Alden & Aran 2014, 1-3

¹⁴ Hudson 2014, 3-35

¹⁵ Waltz edustaa tarkemmin sanottuna neorealistista koulukuntaa

¹⁶ Hudson 2014, 3-15; Waltz 1979

Wendtin edustama konstruktivismi taas näkee, että järjestelmä perustuu enemmänkin ideationaalisille tekijöille ja materiaallinen maailma on vain sellainen, jonkalaiseksi sosiaaliset konstruktiot sen rakentavat. Konstruktivismissa kansainvälinen järjestelmä voi muuttua ilman materiaalisten rakenteiden muuttumista ja valtiot itsessään voivat toimia eri tavalla vaikka niillä olisikin käytössään samat materiaaliset lähtökohdat.¹⁷

FPA painottaa sitä, että molemmat hallitsevat koulukunnat ovat tiputtaneet ihmisen pois tästä yhtälöstä, joka taas johtaa liian yksinkertaistavaan lopputulokseen. Waltz on tiputtanut sekä ihmiset että ideat pois ja jäljelle on jäänyt ”deterministinen kone”, joka kykenee muuttumaan vain mikäli materiaaliset tekijät muuttuvat ensin. Wendtin mallissa taas ideationaaliset tekijät ovat järjestelmässä mukana, mutta teoriasta on edelleen jätetty ulkopuolelle ne ainoat yksilöt, jotka noita tekijöitä voivat käsitellä: ihmiset.¹⁸

FPA ajattelu ei hylkää kaikkia realismin ja konstruktivismin ajatuksia. Yksi keskeisimmistä FPA:n teeseistä onkin, että valtioiden päätöksenteon voidaan katsoa perustuvan ensisijaisesti kahdelle vaikuttimelle, joita ovat materiaaliset ja ideationaaliset tekijät. Tähän tiivistyy myös yksi merkittävimmistä FPA:n perinteisille teoreettisille koulukunnille esittämistä kritiikeistä: edellä mainitut tekijät eivät kohtaa toisiaan valtioissa, vaan ensisijaisesti päätöksentekijöissä. Esimerkiksi identiteetin käsitteeseen FPA ottaa jyrkän kannan: Valtioilla ei voi olla identiteettejä, vaan ainoastaan ihmisillä voi olla identiteetti, jota he muokkaavat ja jonka perusteella he toimivat. FPA siis korostaa, että kaikki mitä tapahtuu valtioiden välillä tai niiden sisällä perustuu aina päättäjiin, jotka tekevät ratkaisunsa yksin tai joukossa. FPA myös ammentaa ajatuksiaan paljolti johtamis- ja hallintotieteellisesti teorioista painottaen päätöksenteon irratiionaalista luonnetta. Päätöksentekijät eivät tee päätöksiään mekaanisesti tyhjiössä, vaan päätöksentekoprosessiin vaikuttavat monet aiheeseen suoranaisesti liittymättömät asiat, kuten päättäjien persoona, pienryhmädynamiikka, kognitiiviset prosessit, organisatoriset ja byrokraattiset rakenteet ja toimintatavat, kulttuuri ja identiteetti, kansalliset ominaisuudet, poliittiset tekijät sekä kansainvälinen järjestelmä. FPA ei siis myöskään aseta kovinkaan paljon rajoituksia sille mille tasolle tutkimus keskittyy, vaan valinta voi kohdistua kaikkeen yksittäisestä päätöksentekijästä kokonaiseen kansainväliseen järjestelmään.¹⁹

¹⁷ Hudson 2014, 3-15; Wendt 1999

¹⁸ Hudson 2014, 11-12

¹⁹ Sama, 3-35

Tämä tutkielma keskittyy hyödyntämään FPA:ta erityisesti sen kautta miten valtion sisäiset tekijät vaikuttavat valtion päätöksentekoon. Valtioiden omat intressit ja tavoitteet nähdään asiana, joka ei ole muotoutunut pelkästään virallisen prosessin seurauksena, vaan siihen ovat vaikuttaneet monet virallisen järjestelmän ulkopuoliset, mutta kuitenkin valtion rajojen sisällä olevat tekijät. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi erilaiset poliittiset puolueet, intressiryhmät ja media. FPA:n sisällä on käyty keskustelua siitä miten ja mitkä sisäiset tekijät vaikuttavat poliittiseen päätöksentekoprosessiin. Ensimmäisen, sisäisiä rakenteita painottavan, näkemyksen mukaan sisäisistä vaikuttimista merkittävien ovat valtion poliittiset rakenteet ja järjestelmät. Toisen, strukturalistisen, näkemyksen mukaan vaikutus tapahtuu erityisesti taloudellisen järjestelmän puitteissa ja täten valtion intressiksi muokkautuu pienen eliitin näkemys siitä mitkä ovat valtion tavoitteet. Kolmannen näkemyksen mukaan valtion intressit ovat kilpailun tulosta pluralistisesta ympäristössä, jossa intressiryhmien, päätöksentekijöiden ja järjestelmän rakenteiden keskinäinen vuorovaikutus määrittelevät valtion toimintaa.²⁰

Tutkielman ennako-olettamat tulevat perustumaan juuri edellä mainittuun pluralistiseen kantsantoon, joka keskittyy tarkastelemaan erityisesti sitä miten valtion sisäiset ja ei-valtiolliset toimijat pyrkivät käyttämään hyväkseen vaikutusvaltaansa valtion päätöksentekoon ja valtion instituutioihin. Valtion asema oletetaan pluralistisessa näkökulmassa autonomisena ja jossa-kin määrin vapaana ulkoisista vaikutteista, mutta toisaalta voimakkaasti riippuvaisena sisäisistä tekijöistä. Pluralistinen tutkimusote pyrkiikin purkamaan ja kuvaamaan mahdollisimman tehokkaasti valtion ja yhteiskunnan välistä suhdetta. Tutkimuksessa myös ulkopoliittikka nähdään tekijänä, jossa erilaisilla yhteiskunnallisilla ryhmittymillä on materiaalisia intressejä ja tästä syystä ne ovat myös jatkuvassa kilpailussa siitä kuka ulkopoliittiseen päätöksentekoon pääsee vaikuttamaan.²¹

Intressiryhmistä puhuttaessa FPA-teoriaan keskittyneet kirjoittajat ottavat usein esille sen näkökulman, että kyseessä ovat ensisijaisesti erilaiset lobbausjärjestöt, tietyn äänestäjäkunnan etua ajavat järjestöt, ns. ”yhden asian liikkeet” sekä tiettyjen alojen edunvalvontaorganisaatiot, kuten ammattijärjestöt. Toisin sanottuna siis, tähän sisäiseen kamppailuun osallistuisivat lähinnä sellaiset organisaatiot, joilla on selkeä agenda. Tämä tutkielman kannalta aikaisemmin kuvatut instituutiot ovat kuitenkin varsin pienessä ja merkityksettömässä roolissa. Varsinaisia lobbausjärjestöjä ei tarkasteltavien ajatushautomoiden listalta löydy, vaikka mukana onkin

²⁰ Alden & Aran 2014, 46-54

²¹ Sama 2014, 54-61

selkeästi tietyn ”pohjaideologian” päälle rakennettuja organisaatiota (kuten markkina- ja arvo-liberaali Cato Institute tai transatlanttista yhteistyötä korostava Atlantic Council). Tästä huolimatta voidaan nähdä, että myös nämä neutraaleina pidetyt organisaatiot ovat yhtä lailla mukana taistelemassa vaikutusvallasta päätöksenteossa tuomalla esille tutkimustietoa, joka mahdollistaa päättäjille päätöksenteon faktatiedon perusteella, sen sijaan että painoarvoa annettaisiin liialti ideologisille perusteille.

Vaikka edellä mainitut näkökulmat ovatkin eri mieltä siitä mikä valtion virallisten rakenteiden rooli on valtion ulkopoliitikalle, on näille näkemyksille yhteistä kuitenkin se, että valtio näytetään mekaniemina, jonka kautta ulkopoliittikkaa tuotetaan ja jonka avulla tämä myös legitimoidaan, vaikkakin todelliset ulkopoliittikan vaikuttimet löytyisivätkin muista sisäisistä tekijöistä.²² FPA:n mukainen tutkimus voi siis edelleen olla hyvinkin valtiokeskeistä.

Sisäpolitiikan ja sisäisen ympäristön merkitys valtion ulkopoliitikalle on myös tekijä, joka joissakin lähteissä on kyseenalaistettu. Tässä näkemyksessä painotetaan erityisesti sitä, että valtioiden ulkopoliittikka ei ole sisäsyntyistä vaan siihen vaikuttavat yhä enenevässä määrin erilaiset ulkoiset vaikutteet. Moderneissa yhteiskunnissa valtiorajojen ja maantieteellisten etäisyyksien merkitys on pienentynyt. Tämä kehitys on johtanut siihen, että ajatukset valtion roolin kaventumisesta, kulttuurien homogenoitumisesta sekä globaalista kansalaisyhteiskunnasta ovat ottaneet tuulta alleen. Nykypäivänä myös ulkopoliittiset päätöksentekijät joutuvat ottamaan toiminnassaan huomioon kansainväliset lait, sopimukset, organisaatiot ja normit, joka edelleen rajoittaa niitä mahdollisuuksia, joita noilla päättäjillä toimia puhtaasti valtion sisäisten tekijöiden perusteella.²³

Siitäkin huolimatta, että ideat, ajatukset, ulkopoliittiset paineet, materiaali ja ihmiset pystyvät nykypäivänä liikkumaan helposti valtiosta toiseen, voidaan valtion sisäisiä tekijöitä pitää edelleen merkittävimpänä ulkopoliittikkaa ohjaavana tekijänä. Valtiorajojen merkityksen perusteena voidaan käyttää sitä, että valtion itsemääräämisoikeus on edelleen rajoitettu tiettyyn maantieteelliseen alueeseen ja ihmisjoukkoon. Alueelle toimivat yritykset ja muut organisaatiot ovat sidottuja valtiorajoja noudattelevaan lainsäädäntöön ja ulkopoliittikan päättäjien on edelleen hankittava toimintansa legitimaatio pääasiassa sisäisiltä tekijöiltä kansalaisilta, medialta, järjestöiltä, yrityksiltä, intressiryhmiltä ja niin edelleen. Toisin sanottuna, yleinen mielipide muokkaa voimakkaasti myös valtiot tekemiä ulkopoliittisia valintoja ja ulkopoliittisessa

²² Alden & Aran 2014, 46-54

²³ Sama, 46-54

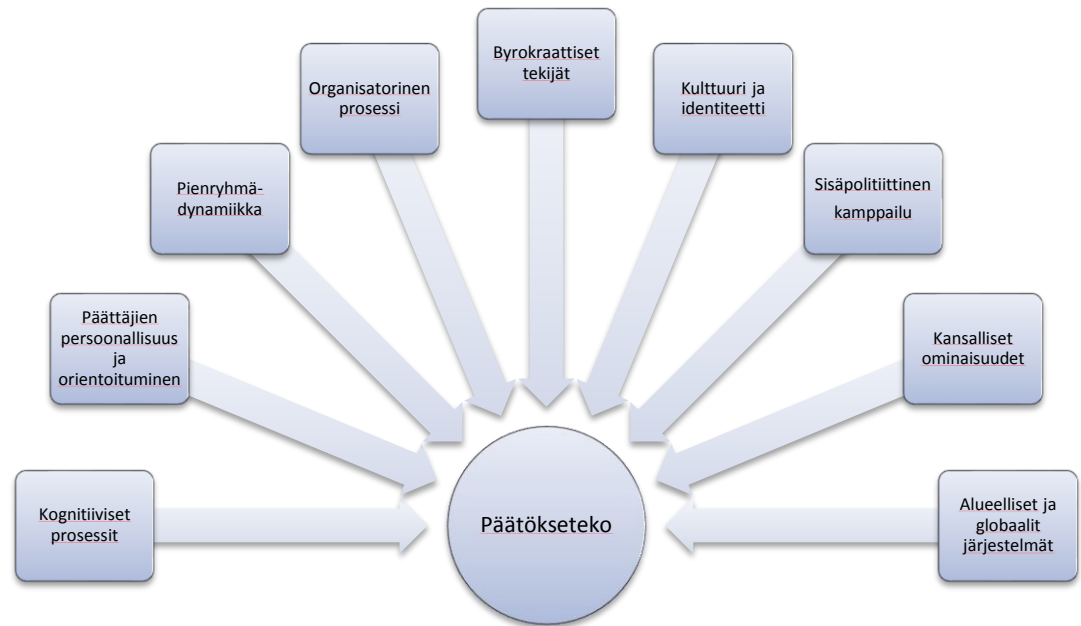
päätöksenteossa on aina otettava huomioon se miten käsiteltävänä oleva asia nähdään kansan keskuudessa. Yleisen mielipiteen merkitys päätöksenteolle voidaan nähdä erityisesti rajoittavana tekijänä, joka määrittelee ulkopoliittiselle päätöksenteolle ne reunaehdot, jonka mukaan ulkopoliittikkaa voidaan toteuttaa. Yleistä mielipidettä voidaan tässä tapauksessa pitää varsin epämääräisenä käsitteenä, joka käytännössä kattaa enemmistön, osallistuvan ja aktiivisen kansanosan sekä median näkemyksen asioista. Sen tarkka määrittely on kuitenkin lähestulkoon mahdotonta, vaikka se usein julkisessa keskustelussa tuodaankin ilmi.²⁴

FPA:n ongelmana voidaan yleisesti pitää sitä, että päätöksentekoon vaikuttaa niin moni asia, ettei niitä ole missään tapauksessa mahdollista kartoittaa kattavasti. Mikäli päätöksentekoa haluttaisiin tutkia täydellisesti, tulisi tutkijan ottaa kantaa niinkin monimutkaisia asioita kuin sosiaalisia suhteisiin, mielikuviin, arvoihin, tavoitteisiin, kommunikaation ongelmiin ja niin edelleen.²⁵ Kaiken tämän informaation kerääminen, mittaaminen ja tulkitseminen olisi käytännössä katsoen massiivinen urakka. Vaikka tähän oltaisiinkin valmiita ryhtymään, tulevat eteen taas monet sellaiset tekijät, joiden merkityksestä ei voida olla täysin varmoja ja joiden vaikutukset voivat helposti jäädä pimentoon. Tämän ei kuitenkaan voida katsoa tekevän FPA-perusteista tutkimusta hyödyttömäksi sillä yhdistellessään monia tieteenaloja, kuten psykologiaa, sosiologiaa, organisaatiokäyttäytymistä, taloustiedettä ja niin edelleen, FPA:ta voidaan pitää jopa kaikkein kattavimpana ja integroivimpana kansainvälisen politiikan tutkimuksen alalajina²⁶.

²⁴ Alden & Aran 2014, 46-61

²⁵ McClosky 1962, 201

²⁶ Hudson 2014 6-7

KUVA 1 Päätöksentekoon vaikuttavat tekijät. Mukailten Hudson (2014) ja Al-den & Aran (2012)

Valerie M. Hudson on jaotellut FPA:n tutkimusta sen perusteella mihin ne mielenkiintonsa kohdistavat. Nämä 5 tasoa ovat päätöksentekijä; pienryhmädynamiikka, organisatorinen prosessi ja byrokratia; kansallinen identiteetti ja kulttuuri; sisäpolitiikka ja oppositio sekä kansalliset ominaisuudet ²⁷. Tasot ovat rakentuneet osittain toistensa päälle. Esimerkiksi kansallista identiteettiä voidaan tutkia itsenäisenä kokonaisuutena, mutta sillä on tietysti merkitystä tutkittaessa esimerkiksi niitä kognitiivisia prosesseja, joita yksittäinen päätöksentekijä käy läpi päätöstä tehdessään. Tässä jaottelussa tutkielma tulee kohdentamaan kiinnostuksensa erityisesti siihen mikä on ajatushautomoiden merkitys sisäpolitiikan sekä kansalliselle identiteetin muokkaajina. Ajatushautomot nähdään siis toimijoina, jotka pyrkivät vaikuttamaan erityisesti valtioiden sisäiseen politiikkaan sekä niiden sisällä vaikuttavaan ulkosuhteita koskevaan kulttuuriin.

Kulttuurin ja kansallisen identiteetin tutkimukselle on annettu Foreign Policy Analysisin sisällä jonkin verran painoarvoa. Jollakin tasolla kulttuuriin liittyvä tutkimus linkittyy myös esimerkiksi konstruktivistiseen ajattelutapaan siinä, että todellisuus on sosiaalisesti rakentunut ja nämä mielikuvat vaikuttavat merkittävästi myös siihen miten valtiot oman asemansa kokevat. FPA:n sisällä tehtävä identiteettiajattelu pyrkii yleisesti vastaamaan kysymyksiin: ”Keitä *me* olemme”, ”Mitä *me* teemme” ja ”Keitä *muut* ovat”. Vaikka edellä mainittuihin kysymyksiin saakin todennäköisesti yhtä monta vastausta kuin on vastaajiakin, on todennäköisestä, että

²⁷ Hudson 2014

vastaukset esimerkiksi tiettyjen kansallisuuksien piirissä noudattaisivat samankaltaista linjaa. Oman identiteetin lisäksi näillä ihmisjoukoilla on todennäköisesti myös vaihtelevat näkemykset siitä miten ne näkevät toiset valtiot ja kansallisuudet. Esimerkiksi yhdysvaltalainen näkee eri tavalla Meksikon ja meksikolaiset, kuin Israelin ja israelilaiset.²⁸

2.3.1. Teoreettisen viitekehyksen rooli tässä tutkielmassa

Tutkielmaa voisi kuvata voimakkaasti metodilähtöiseksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkielman etenemistä määrittelee enemmänkin tutkimuskysymysten asettelu sekä valittu tutkimusmenetelmä sekä muut metodologiset ratkaisut kuin esimerkiksi teoreettinen viitekehys. Taustalla vaikuttavien teorioiden rooli nähdään enemmänkin ohjaavan sitä millä tavalla aihetta lähdetään lähestymään ja minkä taustaolettamuksien perusteella tarkasteltavat kohteet nähtiin mielekkäinä.

Foreign Policy Analysis muodostaa tutkielmalle perusolettamukset, joiden mukaan tutkielmaa lähdetään toteuttamaan. Näihin kuuluu ensinnäkin näkemys siitä, että valtioiden ulko- ja turvallisuuspoliittisia ratkaisuja tarkastellessa tulisi huomio kiinnittää enemmän ratkaisujen huomaaniin puoleen eli toisinsanottuna siihen tosiasiaan, että lopullinen päätös muodostuu aina jonkinlaisen inhimillisen prosessin seurauksena. Tutkielma painottaa siis päätöksenteon epärationaalista luonnetta, jossa tehdyt ratkaisut eivät ole tulosta mekaanisesta ärsykkeisiin vastaamisesta, vaan enemmänkin dynaamisesta prosessista, jossa monet ulkoiset vaikuttimet ratkaisevat sen mihin lopputulokseen julkisessa päätöksenteossa tullaan.

Kuten jo mainittu, on kaikkien päätöksentekoon vaikuttavien tekijöiden kartoittaminen käytännössä mahdoton tehtävä. Tutkielma pyrkii siis valikoimaan päätöksentekoon vaikuttavien tekijöiden joukosta yhden kokonaisuuden, johon se pureutuu selkeimmin. Tämä kokonaisuus on tässä tapauksessa ajatushautomot, joista tutkielma tekee, lähdemateriaaliin perustuvan, oletuksen siitä, että ajatushautomoilla on melko vahvakin merkitys siinä millaiseksi edellä mainittu maakuva muodostuu. Tätä näkemystä on perusteltu tarkemmin kappaleessa 3.1.1.

²⁸ Hudson 2014, 117-139

Mikäli taustaolettamusta lähdetään sokeasti seuraamaan, voidaan tutkielman nähdä olevan jollakin tasolla luonteeltaan jopa empiirinen, sillä tutkimuksen kohteena on, joskin välillisesti, itse päätöksentekoprosessi. Tällaiseen yleistykseen ei kuitenkaan ole mielekasta mennä sillä vaikka ajatushautomoiden näkökulmien nähtäisiin heijastelevan päätöksentekoprosessin vaikuttimia ja osaltaan vaikuttavan itse prosessiin, on tällainen toteamus liian yksinkertaistava. Tutkielmassa joudutaan tukeutumaan voimakkaastikin erilaisiin ajatusrakennelmiin, joita on käytännössä katsoen mahdoton mitata. Tältä kannalta tutkimusta voi pitää luonteeltaan enemmän teoriaan kuin empiriaan painottuvana.

Tutkielman osa-alue	Käytettävät metodit	Käytettävät lähteet
Teoreettinen viitekehys (FPA) Metodologia (Laadullinen sisällönanalyysi)		Keskeisimmät teoriakoulukunnan teokset ja metodologiaan keskittyvät oppaat: - Alden & Aran (2012) - Hudson (2014) - Sarajärvi ja Tuomi (2013) - Miles & Huberman (1994)
Ajatushautomoiden määritelmä ja merkitys julkisessa päätöksenteossa	Tekstianalyysi	Ajatushautomoiden merkitykseen ja vaikuttavuuteen keskittyneet tieteelliset julkaisut
Lähdemateriaalina käytettävien ajatushautomoiden valinta		2015 Global Go To Think Tank Index Report
Suomen ja Ruotsin nykyiset turvallisuuspoliittiset linjaukset sekä näkemykset	Tekstianalyysi	Valtioiden viralliset julkaisut ja valtuuttamat selvitykset: - Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2016 - Puolustuspoliittinen selonteko 2017 - Arvio Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista - Sveriges Försvar 2016-2020 - Säkerhet i ny tid
Ajatushautomoiden maakuva sekä näkemykset Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydestä	Laadullinen sisällönanalyysi	Ajatushautomoiden julkaisut

TAULUKKO 1 Tutkielman sisältö, käytettävät metodit ja keskeisimmät lähteet

2.4. Tutkimusmenetelmät

Tutkimus on metodologialtaan laadullinen sisällönanalyysi. Laadullinen tai kvalitatiivinen tutkimus on ensisijaisesti tutkimusta, joka voidaan nähdä vastakohtana määrälliselle tai kvantitatiiviselle tutkimukselle. Kuten Töttö asian tiivistää ”Nimitä laadulliseksi (tutkimukseksi, analyysiksi) kaikkea, mitä jää jäljelle, kun numeroaineistot ja tilastolliset menetelmät jätetään laskuista”.²⁹ Edellä mainittu lainaus on toki kärjistetty, mutta se tiivistää laadullisen tutkimuksen perusperiaatteen melko hyvin. Laadullinen ja määrällinen tutkimus eivät tietenkään poisulje toisiaan. Tutkielmassa tullaan hyödyntämään rajallisesti myös kvantitatiivisia menetelmiä, kvalitatiivisten menetelmien muodostaessa edelleen tutkielman rungon.

Laadullinen tutkimus nähdään usein aineistolähtöisenä. Tällöin tutkielman pääpaino on aineistossa ja esimerkiksi analyysiyksiköitä ei ole ennalta määritetty, vaan ne muotoutuvat tutkielman etenemisen myötä. Voidaan puhua myös induktiivisesta tutkimusotteesta, jolloin tutkielmassa edetään yksittäisistä havainnoista yleisiin johtopäätöksiin.³⁰

Tutkielman eteneminen noudattelee Milesin ja Hubermanin (1994) sekä Sarajärven ja Tuomen (2013) periaatteita aineistolähtöisen sisällönanalyysin prosessista. Tutkielmasta voidaan löytää 3 selkeää vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa aineisto redusoidaan eli pelkistetään. Käytännössä tämä tarkoittaa primääriaineiston läpikäyntiä, pelkistettyjen ilmauksien etsimistä ja niiden listaamista. Pelkistämistä toteutetaan tutkimustehtävän ehdoilla ja tutkielman kannalta epäoleellinen karsitaan pois aineistosta mahdollisimman tehokkaasti. Toisessa vaiheessa suoritetaan aineiston klusterointi eli ryhmittely, jossa etsitään samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia pelkistetyistä ilmaisuista. Samaa asiaa tarkoittavat tai samaan asiaan viittaavat ilmaisut yhdistellään ensin pienemmiksi alaluokiksi, jotka taas yhdistetään suuremmiksi yläluokiksi. Viimeisessä vaiheessa, abstrahoinnissa, erotellaan tutkimuksen kannalta oleelliset tiedot ja muodostetaan näistä teoreettisia käsitteitä. Kolmannessa vaiheessa teoreettisista käsitteistä edetään myös tutkielmaan lopullisiin johtopäätöksiin.^{31 32}

²⁹ Töttö 2000, 116

³⁰ Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, osio 1.2

³¹ Miles & Huberman 1994

³² Sarajärvi & Tuomi 2013, 108-113

Aineiston analysoinnissa hyödynnetään kvantitatiivisia menetelmiä sikäli, että kaikki tulkitut aineistot tilastoitiin myös määrällisesti erinäisten kriteerien perusteella. Osa materiaalista oli jo valmiiksi kvantitatiivisessa muodossa. Tästä esimerkkinä toimivat aineiston ajallinen ja-kautuminen ja aineiston tyyppi. Tiedot määrällisessä muodossa kirjatut tiedot piti kuitenkin kvantifioida ennen niiden tilastointia. Tällaisia tekijöitä olisivat esimerkiksi käsiteltävien maiden merkitys ja rooli osana julkaisua sekä julkaisun asennoituminen maiden Nato-jäsenyyttä kohtaan.

Julkaisujen asennoitumisen arviointia varten luotiin viisiportainen asteikko, jonka perusteella pyrittiin arvioimaan julkaisujen asennoitumista Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyyttä kohtaan. Asteikko sisältää kategoriat voimakkaasti puolesta, puolesta, neutraali, vastaan sekä voimakkaasti vastaan.

Voimakkaasti puolesta: Julkaisu tuo ilmi lähinnä liittoutumiseen positiiviset puolet, suhtautuu liittoutumiseen erittäin myönteisesti ja/tai antaa suosituksia liittoutumisen puolesta

Puolesta: Julkaisu korostaa liittoutumisen positiivisia puolia, mutta ei suoranaisesti ota kantaa siihen minkälaisia ratkaisuja maiden tulisi tehdä

Neutraali: Julkaisu tuo tasaisesti esille liittoutumisen positiiviset ja negatiiviset puolet, eikä ota kantaa liittoutumisen puolesta tai sitä vastaan. Julkaisun yleisilme on neutraali

Vastaan: Julkaisu korostaa liittoutumisen negatiivisia puolia, mutta ei suoranaisesti ota kantaa siihen minkälaisia ratkaisuja maiden tulisi tehdä

Voimakkaasti vastaan: Julkaisu tuo ilmi lähinnä liittoutumiseen negatiiviset puolet, suhtautuu liittoutumiseen erittäin negatiivisesti ja/tai antaa suosituksia liittoutumista vastaan.

Aiheen käsittelyssä pyritään ottamaan huomioon se, etteivät yksittäisten ajatushautomoiden tai kirjoittajien näkemykset ja mielipiteet nousisi liian voimakkaaseen asemaan kokonaisuuden kannalta. Tutkielmassa erilaisiin näkemyksiin on pyritty hakemaan validiteettia perustamalla ne useampiin kuin yksittäisiin näkemyksiin. Viittauksissa on kuitenkin pyritty viittaamaan lähtökohtaisesti sellaisiin julkaisuihin, jotka kyseistä näkemystä tuovat esille voimakkaaimmin. Myös uudempien julkaisujen merkitystä on hieman pyritty korostamaan vanhempien yli, jolloin viimeaikaiset turvallisuus-, ulko- ja puolustuspoliittiset muutokset saisivat suurempaa roolia itse tutkielmassa.

3. Tutkimuksen taustaa

3.1. Ajatushautomon määritelmä

Tutkielman kannalta on oleellista määritellä se mikä viime kädessä tarkoitetaan, kun puhutaan ajatushautomosta.³³ Merriam Websterin määritelmässä puhutaan instituutiosta, ryhmästä tai yhteisöstä, joka on luotu tuottamaan monitieteellistä tutkimusta esimerkiksi teknologisiin tai sosiaalisiin ongelmiin liittyen.³⁴ Think Tanks and Civil Societies Program määrittelee ajatushautomon pysyvänä organisaationa, joka tuottaa tutkimusta, analyyseja ja asiantuntijapalveluita julkisen päätöksenteon tueksi.³⁵ TTCSP:n pitkäaikainen ohjaaja James G. McGann on samoilla linjoilla lisäten määritelmään myös, että ajatushautomoiden toiminnan tulisi olla irrallaan voitontavoittelusta sekä valtiosta ja poliittisista puolueista.³⁶ Yhdysvaltojen sisäministeriön suunnittelujohtaja Richard N. Haas taas totesi ajatushautomoiden olevan itsenäisiä instituutioita, jotka tuottavat julkisen päätöksenteon kannalta oleellista tietoa sekä rakentavat siltoja akateemisen maailman ja hallinnon välille.³⁷

Kaikki edellä mainitut korostavat ajatushautomoiden roolia tiedontuottajina päätöksenteossa. Ne nähdään yleisesti hallinnosta irrallaan olevina instituutioina, joiden tehtävänä on mahdollistaa asiantuntijuuteen ja tutkimustietoon perustuvien päätösten tekeminen. Termillä ajatushautomo saatetaan julkisessa keskustelussa viitata myös keskustelufoorumeihin tai konferensseihin. Lähtökohta tässä tutkimuksessa on kuitenkin se, että ajatushautomot ovat pysyviä organisaatioita, joilla on jatkuvaa ja laajamittaista toimintaa. Esimerkiksi Bilderberg-ryhmän tai Trilateraalisen komission ei tästä syystä ole katsottu olevan ajatushautomoita sillä ne edustavat enemmänkin kokousmaisia keskusteluja kuin suoranaista tutkimustoimintaa.

³³ Ajatushautomo termiä käytetään tässä yhteydessä käännöksenä englanninkieliselle termille think tank. Myös termejä ajatuspaja tai ajatusmylly käsitellään synonyymeinä.

³⁴ Merriam-Webster.com: "Think tank"

³⁵ 2015 Global Go To Think Tank Index Report, 3-5

³⁶ McGann 2005, 3

³⁷ Haass 2002

Jotkin määritelmät ovat korostaneet myös ajatushautomoiden puolueetonta asemaa hallintoon tai poliittisiin puolueisiin nähden. Tämän tulkinnan mukaisesti esimerkiksi tietyt lobbausjärjestöt olisi voitu jättää tutkielman ulkopuolelle. Tällä ei kuitenkaan nykyisellään ole juuri merkitystä, sillä vahvasti tiettyyn ideologiaan sitoutuneita ajatushautomoita ei merkittävimpien think tankien joukosta löytynyt.³⁸ Karsintaa ei ole myöskään tehty rahoituspohjan perusteella ja tästä syystä mukaan on mahtunut eri periaatteella rahoituksensa hankkivia ajatushautomoita. Esimerkkeinä mainittakoon laajasti sopimustutkimusta tekevä RAND Corporation, yksityisiin rahoittajiin tukeutuva Brookings Institution sekä käytännössä kokonaan hallinnon budjettirahoituksen pohjalta toimiva United States Institute of Peace³⁹. Rahoituskysymystä tarkastellessa on lisäksi huomioitava se, että useimmissa tapauksissa ajatushautomot joutuvat turvautumaan rahoituksessaan myös sellaisiin tahoihin, joilla saattaa olla intressejä ohjata tutkimusta tiettyihin suuntiin, joka saattaa kyseenalaistaa niiden puolueetonta asemaa.

James G. McGannin näkemyksen mukaan ajatushautomoiden rooli on tasapainotella tutkimuksen, analyyttisen arvioinnin ja kohdeyleisön tavoittamisen sekä vaikuttamisen keskellä. McGann näkee ajatushautomot jopa hieman ideaalituyppeina organisaatioina, jotka toimivat yhdistävänä tekijänä julkishallinnon virkamiesten ja yhteiskunnan välillä tarjoten asiantuntevuutta ja puolueettomuutta poliittisiin päätöksiin. Ajatushautomot pyrkivät tulkitsemaan ja selittämään kansallisia ja kansainvälisiä kysymyksiä sekä lisäämään kansalaisyhteiskunnan tietotasoa näistä asioista. Tiedonvaihdon osalta ne toimivat keskustelufoorumeina, joissa niiden oma tehtävänä on myös aktiivisesti haastaa vakiintuneita toimintatapoja ja ajatusmalleja tarjoten samalla vaihtoehtoisia ideoita asioiden toteuttamiseen. Lisäksi ne toimivat ”asiantuntijapankkina” lainsäädäntö- ja toimenpidevaltaa harjoittaville instituutioille.⁴⁰

Ajatushautomoiden vaikutustekniikat vaihtelevat ajatushautomosta, käsiteltävästä aiheesta, vaikutuskanavasta ja vaikutettavasta kohteesta riippuen. Useimmissa tapauksissa ajatushautomot pyrkivät, varsinkin omissa lähteissään, profiloimaan itsensä enemmänkin itsenäiseen tutkimukseen keskittyvinä instituutioina, jotka toteuttavat objektiivista ja puolueetonta tutkimustyötä julkisen päätöksenteon tueksi. Tämä nähdäänkin useimmiten ajatushautomoiden tärkeimpänä tehtävänä. Päättäjien ja poliitikkojen lisäksi tutkimustyötä pyritään saattamaan myös

³⁸ Cato Institute muodostaa tähän näkemykseen poikkeuksen. Se on kuitenkin otettu mukaan tutkielmaan sen merkittävyyden vuoksi, sillä Cato on kuulunut varsinkin ulkopoliittikkaan keskittyvien ajatushautomoiden kärkeen. Catoa ei voida myöskään pitää selkeästi lobbaukseen keskittyvänä instituutiona vaikka se julkisesti itsensä on liberaaliksi ilmoittanutkin

³⁹ USIP ei ole tutkielmassa mukana, mutta toimii esimerkkinä ajatushautomosta, joka toimii käytännössä katsoen valtionhallinnon sisällä

⁴⁰ McGann 2005

elinkeinoelämän ja muun yhteiskunnan käyttöön. Tiedon levittämiseen ajatushautomot hyödyntävät ensisijaisesti julkaisutoimintaa, joka tapahtuu sekä sähköisesti että perinteistä painettua mediaa hyödyntämällä. Ajatushautomot järjestävät usein myös erilaisia konferensseja, seminaareja, paneelikeskusteluja ja infotilaisuuksia. Edellä mainittujen väylien lisäksi myös medialla on yleensä ollut tapana hyödyntää ajatushautomoiden asiantuntijoita esimerkiksi artikkeleissaan, kuten myös erilaisissa ohjelmissa.⁴¹

3.1.1. Ajatushautomoperinteen kehitys ja merkitys julkisessa päätöksenteossa

Vaikka ajatushautomoita tai ajatushautomoiksi rinnastettavia instituutioita on olemassa käytännössä maailmanlaajuisesti, ovat ne saavuttaneet erityisen vahvan aseman juuri Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa. Tämä näkyy esimerkiksi GGTTI 2015-vertailussa. Ajatushautomoiden lista muuttuu sitä enemmän angloamerikkalaiseksi mitä lähemmäs kärkeä mennään. Jos tarkasteluun otetaan esimerkiksi 50 vaikutusvaltaisinta ajatushautomoa, listalta löytyisi tällöin 11 yhdysvaltalaisista ja 8 brittiläistä hautomoa. Vastaavasti kun tarkastellaan ainoastaan maailman kärkeä, on näistä kuusi yhdysvaltalaisia ja kolme brittiläistä, jonka lisäksi mukaan mahtuu vain yksi belgialainen ajatushautomo⁴².

Ajatushautomoperinteen syntyyn vaikuttavat monet asiat, mutta yhteisiä piirteitä voidaan löytää poliittisesta kulttuurista ja asenteista. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi luonnollinen epäluottamus hallintoa kohtaan ja pientä hallintoa suosiva asenneilmapiiri, desentralisoitu hallintorakenne, taipumus suosia itsenäisiä asiantuntijoita poliitikkojen tai virkamiesten sijasta, kansalaisten tapa liittyä intressiryhmiin poliittisten puolueiden sijasta sekä luontainen lahjoittamisen ja hyväntekeväisyyden kulttuuri⁴³.

Edellä mainittujen lisäksi on huomioitava ns. näyttöön perustuvan politiikan (evidence based policy making, EBPM) suosion kasvu viimeisten vuosikymmenten aikana. Tämä korostaa teolliseen tutkimukseen perustuvien päätösten tekoa ideologisten tai poliittisten päätösten sijasta⁴⁴. Erityisesti Isossa-Britanniassa EBPM-ajattelu nostettiin jalustalle Tony Blairin hallituskaudella ja sillä on ollut merkittävä vaikutus sille, että tarve itsenäiselle ja puolueettomalle tutkimukselle poliittisen prosessin tukena on kasvanut⁴⁵.

⁴¹ McGann 2005

⁴² 2015 Global Go To Think Tank Index Report, 52-53

⁴³ McGann 2005, 5; Abelson 2005, 9

⁴⁴ Staley 2008

⁴⁵ Parsons 2002

Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa, ajatushautomoiden asema ei ole voimakas ainoastaan niiden määrän, koon, rahoituksen tai muiden organisatoristen syiden takia, vaan ne ovat paikoin päässeet myös epäviralliseksi osaksi valtionhallintoa. Niiden osallistuminen julkiseen päätöksentekoon on kasvanut paikoin niin suureksi, että esimerkiksi Yhdysvalloissa tutkijat ovat esittäneet niiden olevan tällä hetkellä merkittävin Yhdysvaltojen ulkopoliittikkaa ohjaava voima.⁴⁶

Ajatushautomoiden merkitystä ovat korostaneet muun muassa niin sanottua eliittiteoriaa⁴⁷ painottaneet tutkijat, kuten William G. Donhoff ja Thomas R. Dye.⁴⁸ Eliittiteorian mukaan valta ja valtioiden päätöksenteko ovat suorasti ja epäsuorasti kasautuneet pienelle eliitille, joka hallitsee päätöksentekoa enemmänkin konsensusperiaatteella, enemmistön tahdon vastaisesti. Eliittiteoreetikot nostavat ajatushautomoiden harjoittaman lobbaustoiminnan ja mielipidevaikuttamisen keskeisimmäksi syyksi, jonka takia valtiot ajavat tietynlaista politiikkaa. Tällaisiksi yhteisiksi tavoitteiksi määritellään usein esimerkiksi kapitalistisen järjestelmän ylläpitäminen, valtion kontrollin rajoittaminen sekä interventionistinen ulkopoliittikka.⁴⁹

Donald E. Abelson on tutkinut kattavasti ajatushautomoiden roolia varsinkin Yhdysvaltojen ja Kanadan julkisessa päätöksenteossa. Abelson pääasiassa hylkää eliittiteorian painottaen, että on liian yksinkertaistavaa väittää ajatushautomoiden suoraan vaikuttavan niihin päätöksiin, joita valtioiden päättäjät tekevät. Abelson kuitenkin toteaa, että ajatushautomoiden rooli mahdollistaa uusien ajatusten ja näkemysten nostamisen pöydälle. Ne myös kykenevät laajentamaan keskustelun rajoja suuntiin, joita ei välttämättä pidetty varteenotettavina.⁵⁰

Ajatushautomoiden valta-asemasta on esitetty myös kriittisiä mielipiteitä. Näissä lähteissä on korostettu erityisesti sitä, että ajatushautomot eivät välttämättä ole riippumattomia ulkoisesta vaikuttamisesta hankkiessaan rahoituksensa yhä useammin tahoilta, jotka hyötyvät esimerkiksi taloudellisesti siitä että päätökset tehdään tietyllä tavalla.⁵¹ Tämän voidaan katsoa rapauttavan demokraattista päätöksentekoprosessia ja kyseenalaistavan myös valtion legitimitetin. Esimerkiksi New York Times nosti artikkelissaan esille sen, että erittäin merkittävät

⁴⁶ Abelson 2005, 12

⁴⁷ Eng. Elite theory

⁴⁸ Esim. Donhoff 2005 ja Dye 2001

⁴⁹ Steelman 2003, 163-165

⁵⁰ Abelson 2002; Steelman 2003, 163-165

⁵¹ NYTimes.com, 06.08.2016 ”How Think Tanks Amplify Corporate America’s Influence”; Monbiot 2011

ajatushautomot, kuten Brookings Institution, Atlantic Council ja Center for Strategic and International Studies ottavat joka vuosi vastaan suuria summia ulkovalloilta, mutta ovat samaan aikaan tuottamassa tutkimustietoa, järjestämässä keskustelutilaisuuksia sekä antamassa yksityisiä tiedonantoja tai infotilaisuuksia ulkopoliittiset päättäjille ⁵². Artikkelissa CSIS:lle työskennellyt tutkija kertoo, että työntekijöitä oli suoranaisesti painostettu olla ottamasta julkaisuissaan näkökulmaa, joka asettaisi Qatarin hallituksen huonoon valoon, sillä Qatar oli yksi CSIS:n merkittävimmistä valtiollisista rahoittajista.

3.1.2. Tarkasteltavat ajatushautomot

Ajatushautomaita löytyy maailmasta arviointikriteereistä riippuen tuhansia kappaleita. Tutkimuksen kannalta tämä on tietysti liian laaja otanta ja vaikka rajausta lähdettäisiinkin tekemään maantieteellisesti, puhutaan suurimpien valtioiden kohdalla edelleen jopa sadoista ajatushautomoista. Ongelmaksi muodostuu myös se, että ajatushautomaita on hyvin monenlaisia. Osa niistä on hyvinkin suuria ja vaikutusvaltaisia, osa pieniä ja julkisen päätöksenteon kannalta merkityksettömiä. Osa ajaa selkeästi tiettyjä asioita, jolloin raja ajatushautomon ja puhtaan lobbausjärjestön välillä hämärtyy. Tämä luo tietysti ongelman siitä mitä ajatushautomaita tutkimuksessa pitäisi painottaa ja millä perusteilla.

Ajatushautomoiden merkittävyyden arvioinnin pohjana tutkielmassa toimii Global Go To Think Thank Index-listaus (GGTTI). Vertailun taustalla on Pennsylvanian yliopiston Think Tanks and Civil Societies Program (TTCSP), jonka tavoitteena oli tutkia ajatushautomaita ja niiden merkitystä julkisessa päätöksenteossa. TTCSP ohjelma on toiminut vuodesta 1989 asti ja GGTTI-listausta se on julkaissut vuodesta 2006 alkaen. Ensisijainen syy GGTTI-vertailun käyttöön tässä tutkielmassa on sen kattavuus. Vuoden 2015 vertailuun otettiin mukaan maailmanlaajuisesti 6846 ajatushautomoa. Vertailun perusteella yksikään muu ajatushautomovertailu ei ole kattanut näin laajaa otantaa. GGTTI-listauksen hyödyntämisellä tutkielmassa varmistutaan siitä, että tutkimus kohdistuu sellaisiin ajatushautomoihin, jotka pystytään objektiivisessa mielessä todentamaan merkittäviksi ja vaikutusvaltaiseksi. ⁵³

⁵² NYTimes.com, 09.06.2014: ”Foreign Powers Buy Influence at Think Tanks”

⁵³ 2015 Global Go To Think Tank Index Report, 3-5

GGTTI vertailu toteutetaan vuosittain pääasiallisesti saman prosessin seurauksena. Vuoden alussa vertailuun otettavat ajatushautomot valitaan aiempien vuosien hautomoista, joihin lisätään uudet ehdokkaat. Näitä voivat esittää muut ajatushautomot tai erikseen valitut asiantuntijat. Varsinaisesta listauksesta vastaa asiantuntijajaneeli, jonka TTCSP valitsee esitysten perusteella. Vuonna 2015 asiantuntijajaneeliin otettiin 900 henkilöä, joista muodostettiin ammattitaidon perusteella myös ryhmät alueellista ja toiminnallista kategorisointia silmälläpitäen. Syksyllä näille asiantuntijoille lähetetään kyseisen ehdokkaat sekä arviointikriteerit, joiden perusteella ajatushautomoita tulee arvioida. Arviointikriteereitä ovat muun muassa johdon ammattitaito ja resurssien tehokas käyttö, henkilöstön ammattitaito ja maine, kyky värvätä ja säilyttää palveluksessaan alallaan meritoituneet tutkijat, julkaistujen teosten laatu ja määrä, vaikuttavuus yhteiskunnallisessa päätöksenteossa, viittaukset ulkopuolisten tahojen julkaisuissa, mediaviittaukset sekä verkostoitumisen määrä.

GGTTI on myös erittäin avoin sen käyttämistä metodeista ja julkaisee listaustensa mukana kriteerit, joilla arviointia on tehty. TTCSP tiedostaa, ettei prosessia voi mitenkään muuttaa täysin puolueettomaksi. Henkilökohtaisia, ideologisia ja alueellisia vaikutteita on käytännössä täysin mahdotonta karsia pois yhtälöstä. Mitenkään ei myöskään voida todentaa, että valitut asiantuntijat noudattavat TTCSP:n antamia arviointikriteerejä. Se kuitenkin uskoo, että riittävän laajalla ja monipuolisella otannalla kyetään muodostamaan kuva, joka heijastelisi ajatushautomoiden merkittävyyttä.⁵⁴

⁵⁴ 2015 Global Go To Think Tank Index Report, 25

Ajatushautomo	Kotimaa	Kokonaislistaus	Defense and National Security	Foreign Policy and International Affairs
Brookings Institution	Yhdysvallat	1	4	2
The Royal Institute of Foreign Affairs (Chatham House)	Yhdistynyt kuningaskunta	2	5	1
Carnegie Endowment for International Peace	Yhdysvallat	3	7	3
Center for Strategic and International Studies (CSIS)	Yhdysvallat	4	1	5
Council on Foreign Relations (CFR)	Yhdistynyt kuningaskunta	6	11	4
International Institute for Strategic Studies (IISS)	Yhdistynyt kuningaskunta	7	2	8
RAND Corporation	Yhdysvallat	8	3	11
Woodrow Wilson International Center for Scholars	Yhdysvallat	9	27	7
Cato Institute	Yhdysvallat	11	13	17
Center for a New American Security (CNAS)	Yhdysvallat	13	6	15
French Institute of International Relations (IFRI)	Ranska	16	32	9
Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)	Ruotsi	22	8	13
Royal United Services Institute (RUSI)	Yhdistynyt kuningaskunta	26	10	36
European Council on Foreign Relations (ECFR)	Yhdistynyt kuningaskunta	30	-	10
China Institutes of Contemporary International Relations (CICIR)	Kiina	39	47	6
Atlantic Council	Yhdysvallat	96	9	18

TAULUKKO 2 Maailman merkittävimmät ajatushautomot ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla GGTTI-listauksen mukaan. Tutkielmassa mukana olevat ajatushautomot on lihavoitu

The Royal Institute of Foreign Affairs, joka yleisemmin tunnetaan nimellä **Chatham House**, on brittiläinen ajatushautomo. Tällä hetkellä sen organisaatio on jaettu aluetutkimuksen ja kansainvälisen lain, kansainvälisen talouden; energian, ympäristön ja luonnonvarojen sekä kansainvälisen turvallisuuden yksiköihin. Chatham Housen toiminta kattaa laajalti hyvin moninaisen kirjon erilaisia aihepiirejä ja siltä puuttuu varsinainen erikoistuminen. Tästä huolimatta se ansaitsi GGTTI turvallisuuspolitiikan vertailussa sijan 4. Chatham Housea on yleisesti pidetty maailman johtavana ei-amerikkalaisena ajatushautomona. Se julkaisee myös kahta turvallisuuspolitiikkaan liittyvää julkaisua: The International Affairsia, joka on Britannian johtava kansainvälisten suhteiden julkaisu sekä The World Todayta, joka julkaisee kirjoituksia kansainvälisistä ajankohtaisista aiheista. Chatham Houselle on useasti ollut merkittävä rooli brittiläisessä päätöksentekoprosessissa, jossa sitä on kuultu useasti parlamentaaristen komiteoiden istunnoissa. Chatham House oli myös merkittävä edelläkävijä ns. ”toisen raiteen

diplomatiassa”⁵⁵, sen järjestäessä kylmän sodan aikaan neuvotteluja neuvostoliittolaisten tutkimusinstituuttien kanssa.⁵⁶

Carnegie Endowment for International Peace on yhdysvaltalaisen liikemiehen Andrew Carnegien lahjoituksilla perustettu ajatushautomo, joka aloitti toimintansa vuonna 1910. Tämä tekee siitä yhden maailman vanhimista varsinaisista ajatushautomoinstituutioista. Carnegien tavoitteena on ollut kansainvälisen lain merkityksen vahvistaminen valtioiden välisessä kanssakäymisessä. Ajatushautomo toimii edistääkseen kansainvälistä rauhantilaa tuottamalla tutkimustietoa sekä tekemällä yhteistyötä hallinnon, yritysten sekä kolmannen sektorin kanssa. Washingtonissa sijaitsevan pääkonttorinsa lisäksi Carnegieella on toimipisteitä myös Brysselissä, Moskovassa, Beirutissa, New Delhissä ja Pekingissä.⁵⁷

Center for Strategic and International Studies (CSIS) on yhdysvaltalainen, vuonna 1962 perustettu, ajatushautomo. CSIS perustettiin alun perin puhtaasti kansainvälisiin suhteisiin keskittyvänä instituutiona, jonka intressit kohdistuivat erityisesti Yhdysvaltojen etuihin, mutta viime vuosina se on laajentanut toimintaansa myös muihin globaaleihin ilmiöihin. CSIS on jo pitkään ollut korkealle arvostettu organisaatio ja varsinkin Yhdysvaltojen kongressi on hyödyntänyt sitä laajalti oman päätöksentekonsa tukena erilaisten kuulemisten ja analyysien muodossa. CSIS kerää rahoituksensa pääosin yksityisinä lahjoituksina, valtiollisina tukina sekä sopimustutkimuksen kautta. Kansallisen ja kansainvälisen turvallisuuden ohjelman suurimpia rahoittajia ovat viimeisten vuosien aikana olleet mm. Yhdysvaltojen hallinto, Smith Richardson Foundation, saudiarabialainen öljy-yhtiö Aramco sekä aseteollisuudessa toimivat Boeing, Lockheed Martin, Finmeccanica ja Northrop Grumman.⁵⁸ GGTI vertailussa se arvotettiin maailman merkittävimmäksi kansainvälisten suhteiden ja turvallisuuspolitiikan ajatushautomoksi vuosina 2013, 2014 ja 2015, jonka lisäksi yleisellä tasolla se saavutti sijan 4., kun vertailuun otettiin kaikki maailman ajatushautomot erikoistumisesta riippumatta.⁵⁹

⁵⁵ Toiseen raiteen diplomatialla tarkoitetaan epävirallisia, ei-valtiollisten toimijoiden toteuttamia neuvotteluja ja tapaamisia, jotka tähtäävät yleensä yhteisymmärryksen muodostamiseen ja virallisen, eli ensimmäinen raiteen diplomatian tukemiseen

⁵⁶ The Royal Institute of International Affairs Annual Report 1974-1975, 3; ChathamHouse.org: “About Chatham House”

⁵⁷ Carnegieendowment.org: ”About”

⁵⁸ CSIS.org: ”Our donors”

⁵⁹ Center for Strategic and International Studies: “About Us”

International Institute for Strategic Studies (IISS) on brittiläinen, vuonna 1958 perustettu ajatushautomo. Alkujaan IISS keskittyi pääasiallisesti ydinasepelotteeseen ja asevalvontaan liittyviin kysymyksiin, mutta myöhemmin laajensi toimintansa kattamaan myös yleisesti kansainväliseen turvallisuuteen liittyvät asiakokonaisuudet. IISS on pyrkinyt profiloitumaan rauhanomaisen turvallisuuspolitiikan ajajana, johon kuuluu muun muassa asevalvonnan ja hyvien kansainvälisten suhteiden edistäminen. IISS tunnetaan ehkä parhaiten sen vuosittain julkaiseman *Military Balance* -teoksesta, jossa pyritään mahdollisimman tarkasti kartoittamaan eri valtioiden sotilaallisia kykyjä. Tämän lisäksi ajatushautomo ylläpitää myös tietokantaa maailman konflikteista sekä julkaisee *Survival* -lehteä, joka käsittelee maailmanpolitiikkaa ja strategisia kysymyksiä. IISS:n rahoitus rakentuu valtiorahoituksen sekä yhdistyksiltä, yksityisiltä henkilöiltä ja yrityksiltä saatavan tuen varaan. Suurimmat rahoittajat ovat EUNPC, Yhdistyneen kuningaskunnan ulkoministeriö sekä kustannusyhtiö Taylor & Francis. Suuri merkitys on myös noin 1700 yksityisellä jäsenellä.⁶⁰

Yhdysvaltalainen **RAND Corporation** aloitti toimintansa Yhdysvaltojen ilmavoimien ja Douglas Aircraft Companyn yhteishankkeena, jonka tavoitteena oli toimia yhteistoiminta-alueena sotilaallisen suunnittelun sekä lentokonetekniikkaan liittyvän kehitystyön välillä. Muutaman vuoden sisällä RAND oli kuitenkin jo irtautunut aikaisemmasta roolistaan ja organisoinut itsenäiseksi tutkimusinstituutioksi. Vuosien saatossa RAND on myös laajentanut erikoisalueitaan puhtaasti asevoimien tarpeisiin keskittyneenä organisaationa ja nykyisellään se toimiikin lähes kaikilla yhteiskunnan aloilla.⁶¹

Cato Institute edustaa tarkasteltavien ajatushautomoiden joukossa liberaalia laitaa. Cato on toiminnassaan avoimesti asettunut kannattamaan ja edistämään esimerkiksi yksilönvapauksia, rajoitettua valtionhallintoa, vapaita markkinoita ja rauhaa. Edellä mainitut tekijät kuitenkin koskettavat käytännössä kaikkia yhteiskunnan aloja ja tästä syystä Caton julkaisut käsittelevät varsin kattavasti eri aihepiirejä. Cato on viime vuonna kiilannut itsensä yhdeksi arvostetuimmista ajatushautomoista ja vaikka sen meriitit ovatkin pitkälti Yhdysvaltojen sisäpolitiikan tarkastelussa, on se onnistunut nostamaan itsensä myös merkittävimpien turvallisuuspoliittisten ajatushautomoiden joukkoon.⁶²

⁶⁰ IISS.org: "About us"

⁶¹ RAND.org: "About us"

⁶² Cato.org: "About Cato"

Brittiläinen **Royal United Services Institute (RUSI)** on vanhin tutkielmassa tarkasteltavista ajatushautomoista noin 186 vuoden iällään. Kenttämarsalkka Arthur Wellesley, Wellingtonin herttuan, perusti RUSI:n alun perin museona, josta se nopeasti kehittyi ensin brittiläisen sotilasstrategian sekä turvallisuus ja puolustuspolitiikan keskustelufoorumiksi ja tieteelliseksi yhteisöksi. Vielä 1960-luvulla RUSI:n toiminta oli käytännössä rakentunut palveluksessa olevien upseerien varaan ja vakituista henkilökuntaa ei juuri ollut, mutta varsinkin rahoituksen kasvu johti siihen, että 1990-luvulle saavuttaessa toiminta oli saavuttanut jo huomattavasti ammattimaisemman tason. RUSI on profiloitunut aikaisemmin perinteisten turvallisuuspoliittisten asioiden asiantuntijana, mutta on viime vuosina pyrkinyt laajentumaan myös esimerkiksi terrorismin tutkimukseen ja laajan turvallisuuskäsityksen mukaisiin uhkakuviin, kuten luonnonkatastrofeihin.⁶³

Atlantic Council on Yhdysvalloissa vuonna 1961 toimintansa aloittanut ajatushautomo, joka pyrkii kehittämään Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten merkitystä kansainvälisessä politiikassa. Atlantic Council näkee, että vahvat transatlanttiset suhteet ovat pääroolissa rakennettaessa vahvaa ja kestäväää kansainvälistä järjestelmää. Se on siis toisinsanottuna erittäin vahvasti NATO-myönteinen ja pyrkii toiminnassaan korostamaan kollektiivisen puolustuksen periaatteita. Atlantic Council on myös pyrkinyt edistämään Yhdysvaltojen aktiivista osallistumista kansainvälisellä näyttämöllä. Ajatushautomon toiminnassa on korostunut tutkimuksen lisäksi myös suoranainen lobbaustoiminta, joka on tapahtunut esimerkiksi TV-mainonnan avulla.⁶⁴

Merkittävistä, tutkielman maantieteelliset kriteerit täyttävistä, ajatushautomoista tarkastelun ulkopuolelle jäivät yhdysvaltalaiset Center for a New American Security, Brookings Institution ja Woodrow Wilson International Center for Scholars sekä brittiläinen Council on Foreign Relations. Kaikkien edellä mainittujen hautomoiden ulkopuolelle jääminen selittyy puhtaasti niiden julkaisemien materiaalin vähyydellä. Suomen ja/tai Ruotsin ulko- ja turvallisuuspoliittista asemaa käsitteleviä julkaisuja ei löytynyt valitulta ajanjaksolta. Vaihtoehtoisesti, tarkastelluissa lähdejulkaisuissa maiden rooli oli niin selkeästi sivuroolissa, ettei niitä voitu pitää tutkielman kannalta oleellisina.

⁶³ Rusi.org: ”About RUSI”; Rusi.org ”History”

⁶⁴ AtlanticCouncil.org: ”About the Council”, Atlantic Council 2015 Annual Report

3.2. Turvallisuuspoliittiset linjaukset ja näkemykset

3.2.1. Suomi

Suomen valtion turvallisuuspoliittiset linjaukset on vuodesta 1995 määritelty turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa. Selonteon tavoitteena on arvioida Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista toimintaympäristö sekä esittää Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittiset painopisteet ja -tavoitteet. Valtioneuvosto on julkaissut selonteon muutaman vuoden välein, yleensä hallitusohjelman mukaisesti. Vuoden 2016 selonteko muutti vakiintuneita periaatteita sikäli, että varsinainen Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2016 kattaa ainoastaan ulko- ja turvallisuuspolitiikan kokonaisuuden, jonka jälkeen laadittava puolustusselonteko toteuttaa aiemmassa selonteossa mainittuja linjauksia. Puolustusselonteko julkaistiin ensimmäisen kerran alkuvuodesta 2017.⁶⁵

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteena on ”vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata sen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, parantaa suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia ja ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta” sekä ”välttää joutumasta sotilaalliseen konfliktiin”.⁶⁶ Suomen turvallisuuspoliittinen asema määritellään tiiviisti lauseissa ”Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa. Suomi vahvistaa aktiivisesti ja laaja-alaisesti kansainvälistä verkostoitumistaan. Suomi pitää yllä sotilaallisen liittoutumisen mahdollisuutta”.⁶⁷ Selonteko siis haluaa painottaa Suomen liittoutumatonta roolia, mutta samaan aikaan nostaa esille mahdollisuuden liittoutumisesta tulevaisuuden aikana.

Liittoutumisessa tai yhteistyössä korostetaan neljää pääsuuntaa: Euroopan Unioni, Ruotsi ja muut Pohjoismaat, Yhdysvallat ja Nato. Vaikka selonteko ottaakin huomioon myös EU:n keskinäisen avunannon velvoitteen, on Nato silti ainoa järjestö mitä selonteko käsittelee varsinaisen sotilaallisen liittoutumisen näkökulmasta. Naton roolin nähdään hieman muuttuneen viime aikoina kollektiivisen puolustuksen ja deterrenssin suuntaan, joka on seurausta Itämeren alueen heikentyneestä turvallisuustilanteesta. Selonteko korostaa Naton roolia ensisijaisesti Itämeren alueen rauhaa ja vakautta rakentavana toimijana, joka jakaa Suomen ja Ruotsin kanssa yhteisen toimintaympäristön.⁶⁸

⁶⁵ Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2016, 9; Valtioneuvoston puolustusselonteko 2017

⁶⁶ Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2016, 9

⁶⁷ Sama, 19

⁶⁸ Sama, 21-26

Selonteko näkee, että Naton nykyinen ”avoimien ovien politiikka” on Suomelle edullinen ⁶⁹. Tällä tarkoitetaan sitä, että Natoon liittyminen on mahdollista kaikille eurooppalaisille valtioille, joilla on kykyä ja tahtoa osallistua Naton perussopimuksen tavoitteiden edistämiseen. Selonteko nostaa esille myös käytännön yhteistyön merkityksen ja korostaa erityisesti Naton laajennettujen mahdollisuuksien ohjelmaa (Enhanced Opportunities Programme, EOP). EOP-ohjelman puitteissa harjoitetaan sekä poliittista vuoropuhelua että käytännön yhteistoimintaa. Yhteistyön kehittämisen selkeänä tavoitteena on yhteistoimintakyvyn ylläpitäminen, joka pitkällä tähtäimellä varmistaa sen, että käytännön esteet eivät tule mahdollisen Nato-jäsenyyden edelle. Selonteko linjaa Naton kanssa tehtävän yhteistyön muotoina Nato-johtoiset kriisinhallintaoperaatiot, osallistumisen Naton operaatio-, koulutus- ja harjoitustoiminnan suunnitteluun, osallistumisen vaativampaan harjoitustoimintaan sekä yhteistyön kyberpuolustuksen saralla. ⁷⁰

Avoimien ovien politiikan ja Nato-yhteensopivuuden korostaminen eivät suoranaisesti tuo ilmi käsitystä ns. Nato-option ⁷¹ olemassaolosta. Edellä mainitut tekijät kuitenkin heijastelevat voimakkaasti sitä näkemystä, että nykytilanteessa Suomi voisi tarpeen tullen liittyä Natoon ilman suurempia ongelmia. Selonteko huomioi, että laajennettu yhteistyö ei tarkoita Naton perussopimuksen 5. artiklan mukaisia turvatakuita.

Selonteko katsoo, että Suomi ja Ruotsi jakavat yhteisen toimintaympäristön sekä että Suomen ja Ruotsin turvallisuuspoliittisilla ratkaisuilla nähdään olevan läheinen yhteys. Yhteistyötä Suomen ja Ruotsin kesken tullaan jatkossa kehittämään yhteisten etujen pohjalta. Kahdenkeskeisen yhteistyön ei kuitenkaan nähdä estävän kummaltakaan osapuolelta muunlaisia yhteistyömuotoja kansainvälisten organisaatioiden tai muiden valtioiden kanssa. ⁷²

Vuonna 2016 julkaistiin myös Ulkoministeriön tilaama ja itsenäisen asiantuntijaryhmän laatima ns. ”NATO-selvitys” eli viralliselta nimeltään Arvio Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista. Selvityksen tehtävänä oli mahdollisimman kliinisesti arvioida Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksia, kuitenkin ottamatta kantaa varsinaisen Nato-jäsenyyden puolesta tai sitä vastaan. ⁷³

⁶⁹ Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2016, 25

⁷⁰ Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2016, 25-26

⁷¹ Nato-optiolla tarkoitetaan käytännössä näkemystä siitä, että Suomi voisi tarpeen tullen liittyä Natoon mikäli ulko- tai turvallisuuspoliittinen tilanne sitä vaatisi.

⁷² Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2016, 23

⁷³ Bergquist, Heisbourg, Nyberg, & Tiilikainen 2016, 3

Selvityksen mukaan Nato-jäsenyys muuttaisi erittäin vahvasti Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä suhteita Venäjään. Päätös ei olisi ainoastaan ”kumppanuuden asteittainen laajennus”, vaan merkittävä strateginen ja geopoliittinen muutos. Muutoksia suoranaisen puolustuspolitiikan sisällä ei nähdä tapahtuvan niin merkittävässä määrin. Selvitys arvioi, että Suomen puolustus tukeutuisi tulevaisuudessakin alueelliseen puolustukseen ja asevelvollisuusperusteiseen reserviläisarmeijaan.⁷⁴

Selvitys halusi korostaa myös liittymisen, tai liittoumatta jäämisen, ajoitusta. Ratkaisua ei tulisi kiirehtiä, vaan sen tulisi perustua molemminpuoliseen ymmärrykseen siitä, että kyseessä on pitkäaikainen ulko- ja turvallisuuspoliittinen sitoumus. Päätöksenteossa on myös tiedostettava se tosiasia, ettei liittyminen välttämättä onnistuisi enää poliittisen tilanteen kiristyessä. Huomioitavaa on myös se, että pelkkä yhteistyön laajentaminen ei tuo Suomelle minkäänlaisia turvatakuita. Paradoksaalisesti se saattaa jopa asettaa Suomen liittoutumattomuuden ja puolueettomuuden kyseenalaiseen asemaan.⁷⁵

Selvityksessä viimeisenä johtopäätöksenä haluttiin korostaa Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyyspäätöksen tekemistä yhteispäätöksenä. Selvitys löysi selkeitä viitteitä siitä, että yhteispäätös olisi Suomelle huomattavasti suotuisampi ratkaisu kuin päätöksen tekeminen erikseen. Vastaavasti, mikäli ainoastaan Ruotsi päättäisi hakea jäsenyyttä, olisi tällä todennäköisesti negatiivisia vaikutuksia Suomelle, sillä Suomi jäisi eristettyyn ja suojaamattomaan asemaan Naton ja Venäjän välissä.⁷⁶

Tutkielman varsinaisen tarkastelujakson ulkopuolella julkaistiin myös Puolustuspoliittinen selonteko, jonka tarkoituksena oli ”antaa puolustuspoliittiset linjaukset Suomen puolustuskyvyn ylläpidolle, kehittämiselle ja käytölle”.⁷⁷ Puolustuspoliittinen selonteko julkaistiin parlamentaarisen selvitysryhmän raportin ”Puolustuksen pitkän aikavälin haasteet” sekä Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon jälkeen helmikuussa 2017 ja sen aikajänne kattaa vuosikymmenen 2020 puoliväliin saakka.

⁷⁴ Bergquist, Heisbourg, Nyberg, & Tiilikainen 2016, 61

⁷⁵ Sama, 22 & 61

⁷⁶ Sama, 61

⁷⁷ Valtioneuvoston puolustusselonteko 2017, 5

Puolustusselonteko yhtyy pääpiirteiltään Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa asetettuihin näkemyksiin siitä, että turvallisuustilanne Suomen lähialueilla on heikentynyt erityisesti Ukrainan kriisin ja sitä seuranneen Krimin miehityksen seurauksena. Itämeren alueen strateginen merkitys on kasvanut, joka on näkynyt siinä että sekä Venäjä että Nato ovat lisänneet läsnäoloaan Itämeren alueella. Vaikka selonteko katsookin, että ennakkovaroitusaika nykyaikaisissa konflikteissa on alentunut ja että kynnys aseelliseen voimankäyttöön on madaltunut, ei sen mukaan Suomeen kohdistu tällä hetkellä välitöntä sodanuhkaa.⁷⁸

Vuonna 2012–2014 toteutettu Puolustusvoimauudistus mitoitettiin tuolloin vallitseviin taloudellisiin rajoitteisiin sekä voimassaolleeeseen turvallisuustilanteeseen, joka oli huomattavasti nykyistä rauhallisempi. Leikkaukset ovat aiheuttaneet sen, että materiaalihankintoja on jouduttu viivästyttämään, joukkojen määrää supistamaan ja vanhentuvan materiaalin poistamista lykkäämään tulevaisuuteen. Nykyisellään puolustushaarojen kyky tehtävänsä toteuttamiseen arvioidaan kuitenkin, puolustushaarasta riippuen, tyydyttäväksi tai hyväksi. Tulevaisuudessa tehtävien onnistunut toteuttaminen edellyttää varsinkin nykyistä korkeampaa valmiutta, joka korostuu myös rauhan aikana.⁷⁹

Yhteistyö erilaisten monikansallisten järjestöjen kanssa, Nato mukaan lukien, nähdään tärkeänä osana kansallista puolustusta. Puolustusyhteistyön nähdään vahvistavan normaali- ja poikkeusolojen suorituskykyä, edistävän uhkien ennaltaehkäisykykyä sekä edesauttavan poliittisen ja sotilaallisen avun saamista mahdollisessa kriisitilanteessa. Yhteistyön ei kuitenkaan katsota tarjoavan Suomelle minkäänlaisia sotilasliittouman tai muun toimijan tarjoamia turvallisuustakuita. Tältä osin puolustusselonteko siis toistaa myös ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa ilmi tuodun näkemyksen siitä, että Suomi ei turvallisuuspolitiikassaan tukeudu häilyvään uskoon turvatakuiden olemassaolosta. Vaikka yhteistyö ei toisikaan viiden artiklan mukaista suojaa, pyrkii Suomi kehittämään yhteistoimintaa myös jatkossa ja säilyttämään näin mahdollisuuden hakea Nato-jäsenyyttä tulevaisuudessa. Tähän valmistaudutaan erityisesti huolehtimalla siitä, että mahdollisen Nato-jäsenyyden eteen ei tule käytännön esteitä, kuten yhteensopivuusongelmia.⁸⁰

⁷⁸ Valtioneuvoston puolustusselonteko 2017, 7-10

⁷⁹ Sama, 11-12

⁸⁰ Sama, 14-17

Kuten johdannossa todettiin, suurin osa suomalaisista vastustaa edelleen Nato-jäsenyyttä. Syyt ja mielikuvat, jotka vaikuttavat negatiiseen Nato-kantaan, ovat moninaiset. Näitä on kartoittanut esimerkiksi Tuomas Forsberg. Tärkeimpänä syynä hän pitää sitä, että suurin osa suomalaisista ei pidä Venäjää, edes Ukrainan ja Georgian tapahtumien jälkeen, sotilaallisena uhkana tai ylipäättään sellaisena ulkoryhmänä, josta Suomen tulisi aktiivisesti erottua. Naton sijasta suomalaiset ovat kokeneet Ruotsin sekä EU:n sellaisina sisäryhminä, joihin kuulumista on pidetty riittävänä. Erityisesti Ruotsin pysyminen liittoutumattomana on myös helpottanut Suomen jättäytymistä sotilasliiton ulkopuolelle. Kolmantena keskeisenä syynä Forsberg näkee ihmisryhmän, jolle Yhdysvallat edustaa negatiivista ulkoryhmää, josta Suomen tulisi erottua. Nämä ihmiset pitävät Natoa yleensä vain Yhdysvaltojen valtapolitiikan jatkeena. Edellä mainittu asenne on korostunut varsinkin Irakin sodan jälkeen. Neljäs peruste liittyy Naton laajentumiseen Baltian maihin ja Itä-Eurooppaan. Suomi ei halunnut rinnastaa itseään tai tulla itse rinnastetuksi valtioihin, jotka nähtiin osaksi entisen Neuvostoliiton viiteryhmää.⁸¹

3.2.2. Ruotsi

Ruotsin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan perusteet on määritelty Ruotsin hallituksen esittämässä ja eduskunnan hyväksymässä turvallisuuspoliittisessa ohjelmassa Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016 – 2020. Hallituksen esityksen 2014/15:109 taustalla ovat toimineet Ruotsin puolustuskomission tekemät raportit vuosina 2013 ja 2014, jotka muodostavat esityksen ulko- ja turvallisuuspoliittisen perustan sekä asevoimien tuottamat raportit, jotka tuottavat hallitukselle sen tarvitseman puolustuspoliittisen informaation. Hallituksen esittämä ohjelma hyväksyttiin ja se tulee ohjaamaan Ruotsin turvallisuuspolitiikkaa vuoteen 2020 asti. Försvarspolitisk inriktning on luonteeltaan hyvin saman tyyppinen julkaisu kuin Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen selontekokin oli ennen vuotta 2016. Se ottaa kantaa ulko- ja turvallisuuspolitiikan lisäksi myös puolustuspoliittisiin ratkaisuihin. Ohjelman kanssa samaan aikaan Ruotsin hallitus tilasi myös tutkimuksen, jonka tavoitteena oli analysoida Ruotsin sotilaallista yhteistyötä tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Säkerhet i ny tid-selvitys valmistui syyskuussa 2016⁸².

⁸¹ Forsberg 2016, 372-374

⁸² Government.se: "The Swedish Defence Bill 2016-2020", Utrikesdepartementet 2016

Hallitus näkee, että erityisesti Venäjän aggressio ja Ukrainan kriisi vaikuttavat negatiivisesti Pohjois-Euroopan turvallisuustilanteeseen ja siihen tulisi vastata Euroopan sisäisellä sekä transatlanttisella yhteistyöllä. Yhteistyön nähdään vaikuttavan positiivisesti myös yleisellä tasolla Ruotsin lähialueen turvallisuustilanteeseen. Vaikka uhkakuvissa korostetaankin selkeästi Venäjän luomaa uhkaa, pitää hallitus suoranaista Ruotsiin kohdistuvaa hyökkäystä erittäin epätodennäköisenä. Suomen tapaan, hallitus kuitenkin näkee, että esimerkiksi alueellisen kriisin seurauksena saattaa maahan kohdistua myös suoranainen aseellisen voimankäytön uhka.⁸³

Ohjelmassa katsotaan, että Ruotsin bi- ja multilateraalisia turvallisuus- ja puolustuspoliittista yhteistyötä tulisi tulevaisuudessa syventää. Ruotsin on myös jatkettava aktiivista osallistumistaan kansainvälisten järjestöjen toimintaan sekä siviili- että sotilaskomponenteilla. Edellä mainituiksi järjestöiksi mielletään esimerkiksi YK, EU, NATO ja ETYJ. Myös pohjoismaisen yhteistyö, kuten NORDEFCO:n puitteissa toteutettu toiminta, nähdään tärkeänä osana. Ruotsin turvallisuuspolitiikkaa. Pohjoismainen yhteistyö toimii kuitenkin ohjelman mukaan ainoastaan täydentävänä toimintana, eikä se tule korvaamaan maan EU:n ja Naton kanssa toteuttamaa turvallisuuspoliittista yhteistyötä.⁸⁴

Ohjelma näkee Suomen ja Ruotsin harjoittavan hyvin samankaltaista turvallisuuspolitiikkaa ja tiedostaa kahdenkeskeisen yhteistyön tuomat edut. Tämän takia ohjelma tiivistäisi Suomen ja Ruotsin välistä sotilaallista yhteistyötä myös konkreettisella tasolla. Ohjelman mukaan maiden tulisi tehdä yhteistä operatiivista suunnittelua, joka mahdollistaisi mailla olevien resursien hyödyntämisen tehokkaasti sellaisissa tilanteissa, joissa toinen valtio harjoittaa YK:n peruskirjan 51. artiklan mukaista itsepuolustus-oikeutta. Hallitus on myös perustamassa komission, jonka tehtävänä on tarkastella Suomen ja Ruotsin välisen puolustusyhteistyön lainopillista perustaa.⁸⁵

Naton roolin, luonteen ja merkityksen Ruotsi näkee hyvin samalla tavalla kuin Suomikin. Natoa pidetään erityisesti rauhaa ja vakautta edistävänä instituutiona, joka myös toimii foorumina alueelliselle vuoropuhelulle. Naton laajentuminen Itä-Eurooppaan on nähty ohjelmassa ensisijaisesti positiivisena tekijänä. Ruotsin Nato-yhteistyön keskeisenä tavoitteena on myös kansallisen puolustuksen kehittäminen sekä avun saaminen mahdollisissa kriisitilanteissa. Ohjelma kuitenkin tiedostaa sen, ettei nykytilanteessa Ruotsi suoranaisesti ole Naton turvatakui-

⁸³ Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020, 46–49

⁸⁴ Sama, 46–49

⁸⁵ Sama, 23–33

den piirissä, eikä se myöskään kykene antamaan suoranaista apua hyökkäyksen kohteena olevalle maalle. Partnership for Peace (PfP)-ohjelman merkitystä on selkeästi vähätelty ja se koetaan kankeaksi järjestelyksi, joka ei vastaa maiden yksilöllisiin vaatimuksiin. PfP-ohjelman sijasta ohjelma hallitus suosii Enhanced Opportunities Programme-ohjelman (EOP) puitteissa toteutettavaa yhteistyötä, joka on paremmin räätälöitävissä jokaisen maan omiin tarpeisiin. Ruotsin tapauksessa tällaisia toimintoja olisi esimerkiksi osallistuminen Nato Response Force-valmiusjoukkoon sekä koulutus- ja harjoitustoiminta, johon kuuluisi oleellisesti myös osallistuminen harjoitusten suunnitteluun. Hallitus ylläpitäisi ja lisäisi Ruotsin osallistumista Nato-johtoihin operaatioihin myös tulevaisuudessa.⁸⁶

Ruotsin sotilasyhteistyötä analysoitiin myöhemmin tarkemmin julkaisussa *Säkerhet i ny tid*. Julkaisu ottaa Pohjois-Euroopan ja Itämeren turvallisuustilanteeseen varsin samankaltaisen näkökulman kuin esimerkiksi Suomessa tehty Nato-selvitys. *Säkerhet i ny tid* näkee, että alueellinen turvallisuus Ruotsin lähialueilla on heikentynyt huomattavasti Venäjän aggressiivisen ulkopoliittikan seurauksena, joka on johtanut myös Naton ja Venäjän välisen vastakkainasettelun korostumiseen. Venäjän suoranaisia tavoitteita ja intressejä selvitys ei lähde arvioimaan, mutta se katsoo Venäjän noudattavan opportunistista politiikkaa, joka saattaa olla uhka myös Ruotsin turvallisuudelle. Selvitys myös näkee Venäjän ainoana sellaisena valtiona Ruotsin lähialueella, joka ei kunnioita kansainvälistä oikeutta ja joka voisi nykytilanteessa käyttää aseellista voimaa naapurivaltioitansa vastaan.⁸⁷

Selvitys pitää erillistä hyökkäystä Ruotsia vastaan äärimmäisen epätodennäköisenä ja tällaista skenaariota ei selvityksen mukaan tulisikaan juuri ottaa mukaan suunnitteluun. Selvitys kuitenkin näkee, että mikäli tilanne Baltiassa ajautuisi aseelliseksi konfliktiksi, joutuisi Ruotsi todennäköisesti mukaan tähän kriisiin hyvin aikaisessa vaiheessa. Tämä tulisi todennäköisesti näkymään esimerkiksi suurissa määrissä pakolaisia, joiden vastaanottamisessa Ruotsilla olisi ongelmia.⁸⁸

Selvitys ei myöskään näe mahdottomana sellaista tilannetta, että maan strategista asemaa pyrittäisiin hyödyntämään sekä puolustajan että hyökkääjän toimesta mahdollisen kriisin puhjetessa. Tällaisia toimia voisivat olla esimerkiksi Venäjän pyrkimys hyödyntää Ruotsin aluetta

⁸⁶ Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020, 36-39

⁸⁷ Utrikesdepartementet 2016, 151-154

⁸⁸ Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020, 35-50

ja ilmatilaa estääkseen Natolta toiminnan Itämeren alueelle. Myös Nato ja Yhdysvallat saataisivat olla halukkaita hyödyntämään Ruotsin maantieteellistä asemaa omiin sotilaallisiin tarkoituksiinsa, joskin tämä todennäköisesti tapahtuisi diplomaattisen prosessin kautta.⁸⁹

Selvityksen mukaan Suomi on Ruotsille tärkein bilateraalin kumppani turvallisuus- ja puolustuspoliittisesti tarkasteltuna. Kumppanuuden kehittäminen myös poikkeusolojen suuntaan kehittäisi maiden omaa deterrenssiä ja mahdollistaisi maille erikoistumisen tiettyihin puolustuksen osa-alueisiin sekä joint-kykyjen operatiivisen hyödyntämisen mahdollisessa kriisissä. Nato-jäsenyyttä tarkastellessa, Ruotsin tulisi päätöksen hyötyjä ja haittoja arvioidessa ottaa huomioon myös päätöksen vaikutus Suomelle. Arvioinnin painopisteen tulisi kuitenkin keskittyä siihen, minkälaisia alueellisia vaikutuksia jäsenyydellä olisi, eikä Suomea tulisi tässä keskustelussa ylipainottaa.⁹⁰

Raportti toteaa selkeästi, että Ruotsin suhde Naton kanssa on selkeästi muuttunut sen jälkeen, kun maat aloittivat yhteistyön kehittämisen 1990-luvulla. Varsinkin Naton roolin muutos kriisinhallinnasta kollektiivisen puolustuksen suuntaan ovat johtaneet siihen, että myös Ruotsin ja Naton välisen yhteistyön sisältö on muuttunut. Tämä on käytännössä tarkoittanut sitä, että myös harjoitustoiminta on muuttanut muotoaan, joka on aiheuttanut ongelmia Ruotsin Nato-yhteistyön kehittämiseksi. Vuonna 2016 Ruotsin eduskunta poisti rajoituksen, joka aikaisemmin esti Ruotsin puolustusvoimien osallistumisen muihin kuin kriisinhallintaan liittyviin harjoituksiin. Tilanne on kuitenkin sikäli herkkä, että poliittiset rajoitteet tulevat todennäköisesti rajaamaan sitä millä tasolla Ruotsi kykenee tulevaisuudessa harjoitustoimintaan osallistumaan. Naton jäsenmaiden kannalta kyse on ensisijaisesti siitä, että Ruotsi ei ole varsinaisesti osa Naton puolustusjärjestelmää. Vastaavasti Ruotsin puolella huolta aiheuttaa se, että raja liittoutumattomuuden ja jäsenyyden välissä olisi hämärtyessä, joka saattaisi antaa mielikuvan, jossa Ruotsia ollaan ”salaa” viemässä Nato-jäsenyyteen.⁹¹

Ruotsin tapauksessa Nato ei toimi korvaajana puutteille kansallisessa puolustuksessa, vaan puolustuksen tulisi edelleen perustua ensi tilassa omiin resursseihin. Naton hyötyjen nähdään pääasiassa perustuvan siihen, että Ruotsi pääsee mukaan Naton turvatakuiden piiriin. Vaikka Nato-jäsenyyden nähdään selkeästi rajoittavan Ruotsin ulkopoliittisia toimintavapauksia, todetaan jäsenyyden olevan Ruotsille myös mahdollisuus ajaa kansallisia intressejään kansainvälisellä kentällä. Jäsenyys luultavasti tulisi aiheuttamaan jonkinasteisen poliittisen kriisin

⁸⁹ Utrikesdepartementet 2016, 31-50

⁹⁰ Sama, 73-79

⁹¹ Sama, 117-124

Venäjän kanssa, mutta todennäköisesti merkittävimmit jatkoseuraamuksilta välttyttäisiin. Selvitys ei ota suoranaisesti kantaa siihen pitäisikö Ruotsin liittyä Natoon vai ei sillä tämä on puhtaasti poliittinen ratkaisu. Selvitys kuitenkin näkee, että Nato ottaisi Ruotsin mielellään jäsenmaaksi sillä maa nähdään selvityksessä erityisesti turvallisuuden tuottajana, jolla olisi suuri merkitys Naton deterrenssille Itämeren alueella.⁹²

⁹² Utrikesdepartementet 2016, 125-156; Ministry for Foreign Affairs 2016, 2-11

4. Suomi ja Ruotsi ajatushautomoiden julkaisuissa

4.1. Merkittävimmät ulko- ja turvallisuuspoliittiset tapahtumat ajanjaksolla

Syyskuussa 2010 Tasavallan presidentti Tarja Halonen sekä ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministeriövälikunta valtuuttivat Suomen osallistumaan EU-johtoiseen Atalanta -operaatioon, jonka tavoitteena oli merirosvouksen pysäyttäminen Somalian merialueella.⁹³ Venäläisten lentokoneiden suorittamat ilmatilanloukkaukset nousivat pinnalle erityisesti vuosina 2013 ja 2014, jolloin venäläiskoneiden ilmatilanloukkauksia tapahtui yhteensä seitsemän.⁹⁴ Suomen Ulkoministeriön tilaama Arvio Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista eli ”Nato-selvitys” luovutettiin ulkoministeri Timo Soinille huhtikuussa 2016⁹⁵ ja tätä seurasi viimeisin Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, joka julkaistiin saman vuoden kesäkuussa.⁹⁶

Ruotsin osalta tarkastelujaksolle mahtuu Naton Unified Protector Libyassa, johon Ruotsi osallistui lähettämällä operaatioon 125 hengen vahvuisen osaston ja 8 JAS Gripen hävittäjää.⁹⁷ Ruotsin ja Venäjän välejä kiristivät lokakuussa 2014 Ruotsin tekemät havainnot sukellusvenestä sen aluevesillä ja Ruotsin esitykset siitä, että sukellusvene oli ulkomaista, tarkemmin sanottuna venäläistä, alkuperää.⁹⁸ Ruotsin hallituksen esitys Ruotsin ulko- ja turvallisuuspoliittisista suuntaviivoista, Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020, luovutettiin Ruotsin eduskunnalle toukokuussa 2015 ja tämän yhteydessä tilattu sotilaallista yhteistyötä käsittelevä Säkerhet i ny tid-selvitys julkaistiin syksyllä 2016.⁹⁹ Tarkasteluajanjakson päättyessä vuoden 2016–2017 vaihteessa, alkoi myös Ruotsin kaksivuotiskausi YK:n turvallisuusneuvostossa.¹⁰⁰

⁹³ Ministry of Foreign Affairs Finland, Press Release 273/2010

⁹⁴ MTV3.fi, 16.08.2015: ”Suomen ilmatilaa loukataan yhä useammin – puolet venäläiskoneiden tekosia”

⁹⁵ Suomen ulkoasiainministeriö, tiedote 85/2016: ”Arvio Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista valmistunut”

⁹⁶ Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2016

⁹⁷ Expressen.se, 29.03.2011: ”Sverige skickar Jas Gripen till Libyen”

⁹⁸ Foreign Policy 14.11.2014: ”Swedes Find Definite Evidence of Submarine, Russians Call Them Unmanly”

⁹⁹ Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020; Utrikesdepartementet 2016

¹⁰⁰ HS.fi, 21.12.2016: ”Ruotsi valmistautuu ottamaan paikkansa YK:n turvallisuusneuvostossa”

Globaalilla mittakaavalla tarkasteltuna ulko- ja turvallisuuspoliittisissa tapahtumissa ajanjaksoa hallitsivat selkeästi Ukrainan kriisi ja Syyrian sisällissota. Ukrainan kriisi käynnistyi loppuvuodesta 2013 Kiovassa järjestetyllä Euromaidan mielenosoituksella, joka johti laajamittaisiin yhteydenottoihin poliisin ja mielenosoittajien välillä. Maan presidentti Viktor Janukovyč pakeni maasta ja asetettiin virkasyytteeseen helmikuussa 2014. Saman kuun aikana venäläismieliset aseelliset joukot ottavat haltuunsa hallituksen rakennuksia Simferopolissa Krimillä ja lopulta ottivat koko Krimin niemimaan haltuunsa seuraavan kuukauden aikana.¹⁰¹ Nato vastasi tähän nopeasti sijoittamalla joukkoja Itä-Eurooppaan.¹⁰² Taistelut Ukrainan uuden hallinnon ja sitä tukevien vapaaehtoisten sekä Venäjän tukemien venäläismielisten joukkojen välillä alkoivat keväällä. Taisteluita käytiin Itä-Ukrainassa ja Krimillä varsinkin Donetskin sekä Luhanskin kaupunkien hallinnasta. Helmikuussa 2015 astui voimaan Minsk II -sopimus, jonka oli tarkoitus lopettaa väkivaltaisuuDET, mutta pienempiä taisteluita on käyty vielä tämän jälkeenkin.¹⁰³

Syyriassa vuonna 2011 väkivaltaisiksi äityneet mellakat leviävät nopeasti täysimittaiseksi sodaksi opposition ja Syyrian hallituksen joukkojen välillä. Yhdysvallat, Ranska, Iso-Britannia, Turkki ja Persianlahden valtiot tunnustavat vuonna 2012 Syyrian kansallisen neuvoston Syyrian kansan legitiimiksi edustajaksi. Venäjä säilyy Syyrian hallinnon tukijana. Vuonna 2014 hallitusta vastaan taisteleviin joukkoihin kuuluu yhä vahvemmin myös ISIS, joka valtasi huomattavia alueita varsinkin Syyrian itä- ja kaakkoisosista. Yhdysvallat ja viisi arabimaata aloittavat ilmaiskut ISISiä vastaan syyskuussa 2014. Venäjä liittyy taisteluihin omilla ilmaiskuiltaan vuonna 2015 kohdistuen ne myös muihin kuin islamistiryhmiin. Venäjän ja Iranin tuella Syyrian hallitus saa hallintaansa mm. Homsin, Palmyran ja Aleppon kaupungit, jotka olivat pitkään kapinallisryhmien hallussa. Rauhanneuvotteluja on yritetty useaan otteeseen varsinkin YK:n johdolla, mutta nämä yritykset ovat toistuvasti epäonnistuneet. Viimeisimmät rauhanneuvottelut aloitettiin YK:n johdolla Genevessä helmikuussa 2017, mutta ne päättyivät ilman että osapuolet olisivat päässeet neuvottelemaan toistensa kanssa.¹⁰⁴

Nato järjesti tarkastellulla ajanjaksolla 4 huippukokousta: Lissabonissa 2010, Chicagossa 2012, Newportissa 2014 sekä Varsovassa 2016.¹⁰⁵ Kokouksissa tehtiin myös muutamia Suomea ja Ruotsia koskevia päätöksiä ja linjauksia. Varsinkin Lissabonin ja Chicagon kokouk-

¹⁰¹ BBC: "Ukraine crisis: Timeline"

¹⁰² BBC, 05.02.2015: "Ukraine crisis: Nato bolsters Eastern Europe against Russia"

¹⁰³ CSIS.org: "The Ukraine Crisis Timeline"

¹⁰⁴ BBC: "Syria profile – Timeline"

¹⁰⁵ Nato.com "Summit meetings"

sisä kokouksessa määritetty tavoite kehittää yhteistyötä Naton kumppanimaiden kanssa vahvasti näkemystä siitä, että kumppanimaat olivat Natolle tärkeä voimavara, mutta ne eivät varsinaisesti tuoneet pöydälle kovinkaan monia konkreettisia kehitysehdotuksia. Newportin kokouksessa hyväksytty Partnership Interoperability Initiative tähtäsi kumppanimaiden kanssa tehtävän yhteistyön mitoittamiseen maiden omien tarpeiden mukaan ja johti Suomen ja Ruotsin kannalta merkittävän Enhanced Opportunities Programmen (EOP) käynnistämiseen.¹⁰⁶ Myös Varsovan huippukokouksessa kumppanimaiden kanssa tehtävä yhteistyö nousi pinnalle ja kokouksen loppulauselmassa mainittiinkin Naton tavoitteesta pyrkiä yhteistyöhön erityisesti koulutuksen ja suorituskykyjen rakentamisen saralla.¹⁰⁷

4.2. Julkaisujen ajallinen jakauma ja ajankohdan merkitys

Tarkastelujakson aikana tarkasteltavat ajatushautomot julkaisivat yhteensä 39 kappaletta erityyppisiä julkaisuja, jotka käsittelevät Suomea ja Ruotsia vähintään merkittävässä sivuroolissa. Ajallista tarkastelua toteutettiin kvartaaleittain, jolloin jokainen vuosi jaettiin neljään 3 kuukauden mittaiseen ajanjaksoon. Tällä tarkastelulla oli julkaisujen ajankohdissa havaittavissa pienimuotoisia piikkejä. Tarkastelujakson alkupuoli vuosina 2010–2013 oli ilmestymistiheyden osalta varsin rauhallinen. Julkaisuja ilmestyi hajanaisesti eri tällä ajanjaksolla eikä temaattisessa tarkastelussa havaittu esimerkiksi tiettyjen ajankohtaisten tapahtumien nousua keskiöön. Tarkastelujakson hiljaisin vaihe koettiin vuoden 2012 aikana, jolloin tutkimuksen kohteena olleilta ajatushautomoilta ei ilmestynyt ainuttakaan Suomea tai Ruotsia käsittelevää julkaisua. Tämä ajankohta oli tosin myös ulko- ja turvallisuuspoliittisessa mielessä varsin rauhallinen, eikä merkittäviä, Suomea ja Ruotsia koskevia tapahtumia juuri ollut.

Ensimmäisen selkeä julkaisumäärän kiihtyminen koettiin vuoden 2014 aikana ja erityisesti tämän vuoden loppupuolella. Krimin miehitys ja Ukrainan sota nousivat tällöin ajatushautomoiden huomion keskipisteeksi, joka tarkoitti myös selkeää mielenkiinnon kasvua Suomea ja Ruotsia kohtaan. Julkaisutahdin kiihtymisen lisäksi kriisi näkyi kirjoitusten sisällössä hyvin vahvasti. Helmikuussa 2014 ja sen jälkeen ilmestyneissä julkaisuissa Ukrainan tilanne tai Krimin miehitys tuotiin esiin lähes yhdeksässä julkaisussa kymmenestä.

¹⁰⁶ Nato.com ”Partnership Interoperability Initiative”

¹⁰⁷ Nato.com ”Summit meetings”

Puhtaasti Ukrainan kriisiin liittyvien uutisten lisäksi Venäjän aktiivisuuden lisääntyminen Itämeren alueella oli tekijä, joka keräsi osakseen ajatushautomoiden kiinnostuksen. Erityisesti tämä näkyi siinä, että ajatushautomot ottivat käsiteltäväkseen myös venäläisten ilmatilanloukkaukset sekä epäilyt venäläisestä sukellusveneestä Ruotsin aluevesillä. Vuoden 2014 loppupuolella ajatushautomoilta ilmestyi useampia artikkeleita, jotka antoivat varsin suurta painoarvoa sukellusvenehavainnoille ja niiden merkitykselle koko Itämeren turvallisuuden kannalta.

Rauhanturva- ja sotilasoperaatioista eniten painoarvoa annettiin Nato-johtoiselle ISAF-operaatiolle Afganistanissa, johon molemmat maat osallistuivat. ISAF-operaatio mainittiin tarkasteluajanjaksolla lähes puolessa (45 %) tarkastelluissa julkaisuista. Ruotsin osallistuminen Naton Unified Protector-operaatioon Libyassa keräsi myös huomiota. Operaatio ei omalta osaltaan juuri korottanut Ruotsia koskevien julkaisujen määrää ja nousikin esille lähinnä sivuhuomiona. Operaatio kuitenkin mainittiin noin 30 prosentissa Ruotsia käsitelleistä julkaisuista vuoden 2011 jälkeen, jota voidaan pitää korkeahkona määränä, kun tarkastellaan sitä kuinka paljon huomiota muut operaatiot ajatushautomoiden keskuudessa saivat.

Selkeästi pienemmälle huomiolle jäivät esimerkiksi osallistuminen Islannin ilmavalvontaan vuonna 2014 (6 mainintaa), KFOR Kosovossa (6 mainintaa), EUFOR/ALTHEA Bosnia & Hertsegovinassa (3 mainintaa), EU NAVFOR Somalia eli Atalanta -operaatio Somalin merialueella (3 mainintaa) ja EUTM Mali/MINUSMA (2 mainintaa). Mainintoja väille jäivät sellaiset operaation kuin Operation Inherent Resolve Irakissa, MONUSCO Kongossa, UNMISS Etelä-Sudanissa sekä käytännössä katsoen kaikki YK:n ja EU:n sotilastarkkailjaoperaatiot. Mielenkiintoisimpana havaintona voidaan pitää myös sitä, että ainakin henkilöstön ja resursienkäytön kannalta merkittävä UNIFIL -operaatio Libanonissa ei kerännyt tarkastelujaksolla ainuttakaan mainintaa tarkasteltavilta ajatushautomoilta, vaikka Suomi ja Ruotsi ovat osallistuneet operaatioon jo pitkään.

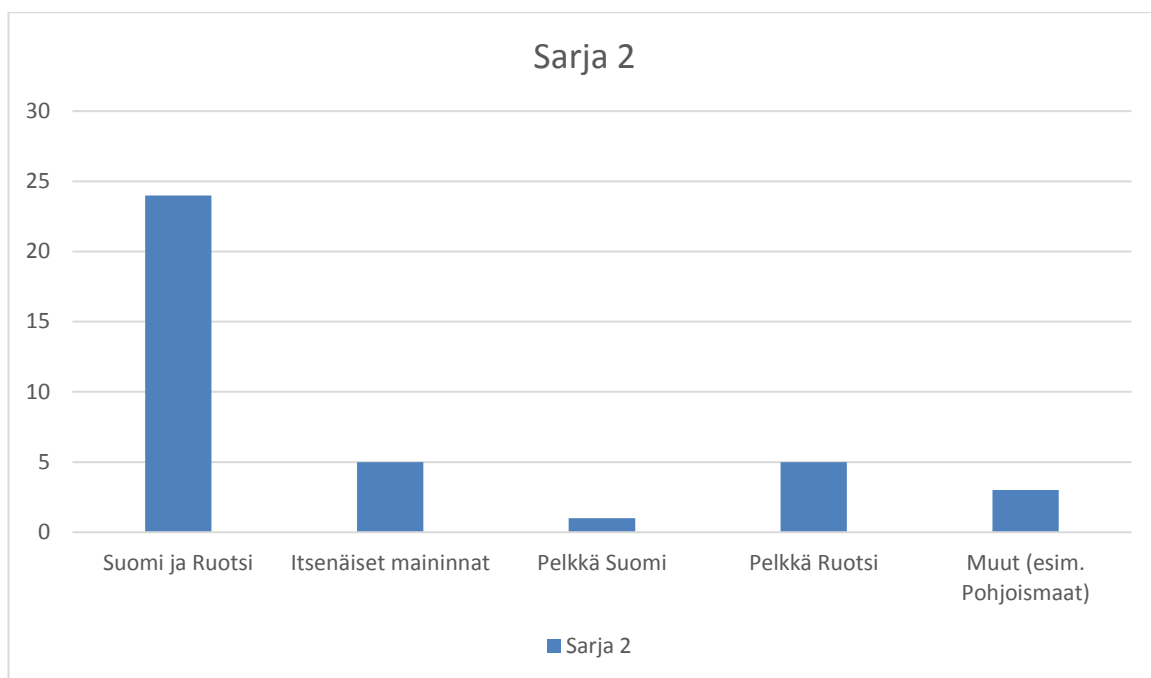
EU ja YK-johtoiset operaatiot jäivät siis selkeästi pienemmälle huomiolle Nato-johtoiisiin operaatioihin verrattuna. Vaikutusta ei näyttänyt olevan juurikaan edes sillä kuinka merkittäväällä tavalla maat operaatioihin osallistuivat. Tämä on havaittavissa esimerkiksi siinä, että ajallisesti ja panoksen koolla mitattuna varsin pieni Islannin ilmavalvontaan osallistuminen nähtiin jokseenkin mielenkiintoisena aiheena, toisin kuin esimerkiksi vuosikymmeniä kestänyt UNIFIL. Johtopäätöksenä voitaisiin yleispätevästi sanoa, että angloamerikkalaiset ajatushautomot tarkastelevat Suomen ja Ruotsin osallistumista ensisijaisesti Nato-operaatioiden kautta. Ajatushautomon kotimaalla ei havaittu olevan kovinkaan merkittävää vaikutusta siihen

mihin operaatioihin ne huomionsa kiinnittävät, vaan myös brittiläisillä ajatushautomoilla huomio oli pääasiassa Nato-operaatioissa.

Ajanjakson aikana julkaistiin sekä Suomessa että Ruotsissa useita turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan liittyviä julkaisuja ja linjauksenomaisia asiakirjoja. Näitä on käsitelty tarkemmin kappaleessa 3.2. Siitäkin huolimatta, että kyseiset asiakirjat käsittelevät varsin laajaltikin maiden turvallisuuspoliittista asemaa myös liittoutumiseen nähden, jäi niiden rooli julkaisuissa varsin pieneksi. Asiakirjoja käsiteltiin lähteissä varsin niukasti ja tällöinkin käytännössä pelkkänä sivuhuomiona. Syvällisempää analyysia maiden julkaisujen sisällöstä ei tehty.

Hypoteesissa ja alustavan pohjatutkimuksen perusteella Suomen ja Ruotsin arvioitiin esiintyvän ajatushautomoiden kirjoituksissa lähestulkoon yhtenä ja samana entiteettinä. Oletus oli, että maiden katsotaan kuuluvan niin vahvasti samaan viiteryhmään, ettei niiden erottelua nähtäisi ajatushautomoiden näkökulmasta mielekkäänä ratkaisuna. Tämä pohjautunee todennäköisesti samoihin tekijöihin, joilla maat itsekin perustelevat riippuvuuttaan toistensa turvallisuuspoliittisista ratkaisuista. Maat ovat osa samaa geopoliittista aluetta, ne kuuluvat hyvin pitkälti samoihin kansainvälisiin organisaatioihin, niiden turvallisuus- ja puolustuspoliittiset ratkaisut ovat olleet hyvinkin samankaltaiset sekä niiden suhde Natoon on ollut viimeiset kaksikymmentä vuotta hyvin samanlainen.

Ajatushautomot näyttivät siis selkeästi suosivan asetelmaa, jossa Suomea ja Ruotsia käsiteltiin hyvin pitkälti yhdessä, ottamatta voimakkaasti kantaa maiden omiin ominaispiirteisiin. Tällainen asetelma havaittiin noin kahdessa kolmasosassa lähdejulkaisuista. Selkeästi maa-kohtaisia piirteitä painotettiin alle kolmanneksessa julkaisuista ja muutamissa tapauksissa aiheen käsittely tapahtui myös muissa viiteryhmissä, käytännössä katsoen osana Pohjoismaiden maaryhmää.

KUVA 2 Lähdejulkaisussa tehtyt maininnat jaoteltuna sen perusteella minkälaisina kokonaisuuksina ne suomea ja ruotsia käsittelivät

4.3. Suomen ja Ruotsin nykyrooli

“Finland and Sweden, both important NATO partners, have critical roles to play in securing Europe’s northern flank. But NATO and the United States still grapple with how to fit both countries into defense and contingency planning as the specter of a West-Russia stand-off heightens.”

- Lauren Speranza and Marija Vaicekauskaitė, Atlantic Council 2016

Käsiteltävien ajatushautomoiden asennoituminen Suomeen ja Ruotsiin oli lähes poikkeuksetta ylistävä. Ajatushautomot painottavat julkaisuissaan erittäin vahvasti maiden roolia Naton ykköskumppanimaina sekä toivat esille sen käsitteen, että Suomi ja Ruotsi olivat kumppanimaista huomattavasti toimivimpia. Maiden rooli nähdään jopa tietyllä tasolla etuoikeutettuna verrattuna Naton muihin kumppanimaihin sekä PfP-ohjelmaan kuuluviin valtioihin. Termit, kuten ”best operational partners”¹⁰⁸, ”key partners”¹⁰⁹, ”high end partners”¹¹⁰ ja ”number one partners”¹¹¹ toistuivat lähdejulkaisuissa kerta toisensa jälkeen.

¹⁰⁸ Nordenman 2014a

¹⁰⁹ Savel 2016

¹¹⁰ Rathke 2016

¹¹¹ CSIS & IFS 2014

Nykyrooli nähdään pääasiassa toimivana. Suomi ja Ruotsi ovat vuosien saatossa pystyneet osallistumaan kiitettävissä määrin Naton toimintaan ja jopa tekemään merkittävämpiä kontribuutioita liittouman toimintaan kuin monet nykyiset jäsenmaat.¹¹² Maiden merkitys Pohjois-Euroopan turvallisuudelle nähdään erittäin tärkeänä, kuten myös niiden toiminta EU:n ja Naton välissä.¹¹³ Julkaisuissa on myös paikoin painotettu sitä, että talouskriisistä ja Naton taakanjakoon liittyvistä ongelmista huolimatta, Suomi ja Ruotsi, muiden Pohjoismaiden ohella, ovat kyenneet säilyttämään suorituskykynsä sekä ottamaan paikoin voimakkaastikin vetovastuuta transatlanttisen turvallisuuden kehittämisessä.¹¹⁴

Maiden roolia tarkastellessa on aiheellista myös huomioida ajatushautomoiden näkemys siitä, että Suomen ja Ruotsin nähdään olevan uhkakuviltaan ja arvoiltaan hyvin samankaltaisia Naton kanssa. Maiden nähdään siis jakavan yhteinen arvoperusta Naton voimakkaimpien jäsenmaiden, kuten Yhdysvaltojen, Yhdistyneen Kuningaskunnan, Ranskan ja Saksan kanssa.¹¹⁵ Myös uhkakuvien samankaltaisuus on tuotu ilmi, sillä maiden nähdään jakavan yhteiset uhkakuvat varsinkin Naton eurooppalaisten jäsenmaiden kanssa.¹¹⁶ Uhkakuvat ovat voimakkaasti sidottu Venäjään luomaan uhkaan ja tämä näkemys toistuu erilaisissa yhteyksissä useissa lähdejulkaisuissa. Erityisesti tarkastellessaan Suomen ja Ruotsin merkitystä liittoumalle, haluavat ajatushautomot korostaa maiden merkitystä varsinkin vastavoimana Venäjän luomalle uhalle. Tätä tekijää on käsitelty tarkemmin kappaleessa 4.6.

Lähdejulkaisut nostavat esille myös pienimuotoisen dilemman maiden nykyroolia koskien. Ongelmaksi nähdään erityisesti se, että Suomen ja Ruotsin nähdään jossakin määrin ajautuneen harmaalle alueelle, jossa niiden nähdään olevan ”de facto” jäsenmaita ulkopuolisten toimijoiden silmissä, mutta kuitenkin varsinaisten Nato-rakenteiden ulkopuolella.¹¹⁷ Tällä tilanteella voisi olla niin poliittisesti kuin sotilasstrategisestikin negatiivisia vaikutuksia Natolle. 5. artiklan velvoittavuus saattaa hämärtyä sekä liittolaisten että potentiaalisten vihollisten silmissä ja luoda Pohjois-Euroopan alueelle strategisen ”harmaan vyöhykkeen” tai ”turvallisuustyhjiön”, joka voisi olla myös Venäjän hyödynnettävissä.¹¹⁸

¹¹² Rathke 2016, Nordenman 2014a, CSIS & IFS 2014

¹¹³ Nordenman 2013

¹¹⁴ Michel 2016

¹¹⁵ Savel 2016, Raines 2014

¹¹⁶ Dempsey 2014b

¹¹⁷ Wieslander 2016b, Nilsson 2016a

¹¹⁸ Seip 2015a, Nordenman 2014, Wieslander 2016b

Asema neutraalina tai puolueettomana maana on myös jossakin määrin ongelmallinen sillä esimerkiksi Venäjän silmissä maat eivät missään nimessä edusta tällä hetkellä puolueettomuutta. Ajatushautomoiden näkemyksissä korostetaan sitä, että maat ovat ikään kuin jääneet jumiin välitilaan, jossa ne eivät ole liittoutuneita maita, mutta samaan aikaan eivät myöskään näyttäydy puolueettomina. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että maat ovat voimakkaasti sidoksissa läntiseen leiriin ensinnäkin EU:n ja, varsinkin Ruotsin osalta, myös Ukrainan tapahtumien tuomitsemisen kautta.¹¹⁹ Myös nykyistä aktiivista yhteistyötä Naton kanssa on monissa lähteissä nähty voimakkaasti kyseenalaistavan sen, että maat olisivat jollakin tasolla puolueettomia tai neutraaleja, varsinkin kun ottaa huomioon miten aktiivisesti maat ovat mukana Naton yhteistyössä ja esimerkiksi PfP-ohjelmassa.¹²⁰

Partnership for Peace-ohjelma ei saa ajatushautomoilta julkaisuissaan kovinkaan merkittävää roolia. Vaikka sen paikoin nähdäänkin kyseenalaistavan maiden neutraalin aseman, ei sillä koeta olevan kovinkaan konkreettista vaikutusta maiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan harjoittamiseen. PfP-ohjelma on mahdollistanut maille kuitenkin hyvien suhteiden rakentamisen Naton kanssa ja on toiminut eräänlaisena ponnahduslautana nyky-yhteistyölle.¹²¹

Edellä mainitun asetelman ongelmat on julkaisujen mukaan tiedostettu myös jäsenmaiden keskuudessa. Osa Nato-maista on huolissaan siitä, että Suomi ja Ruotsi saavat enemmän kiitosta ja huomiota Naton päättävissä elimissä kuin varsinaiset jäsenmaat.¹²² Tältä kannalta tarkasteltuna niiden on nähty myös olevan myös vapaamatkustajia, jotka nauttivat Naton eduista kuitenkin osallistumatta kollektiiviseen puolustukseen.¹²³

Lähdejulkaisuissa on myös pohdittu paljon sitä voidaanko nykyisiä suhteita enää edes kehittää ilman virallista jäsenyyttä. Tähän vaikuttaa erityisesti se, että maat ovat viime aikoina pyrkineet kehittämään kumppanuuttaan pelkän ennaltaehkäisevän turvallisuustoiminnan lisäksi myös Naton perinteisimpien tehtävien suuntaan. Tällöin ne ovat näennäisesti luisumassa myös 5. artiklan piiriin, jota monet maat pitävät kyseenalaisena. Yhdysvallat on toisaalta pyrkinyt toiminnassaan edistämään maiden roolia myös kollektiiviseen puolustukseen ja deterenssiin liittyvässä yhteistyössä, joka näkyy esimerkiksi siinä, että Suomen ja Ruotsin osallistumiselle harjoitustoimintaan on saatu vahva Yhdysvaltojen kannatus.¹²⁴

¹¹⁹ Korewa 2016

¹²⁰ Raines 2014, Nilsson 2015

¹²¹ CSIS & IFS 2014

¹²² Nordenman 2014

¹²³ Wieslander 2016b, Nilsson 2016a, Seip 2015a

¹²⁴ Wieslander 2016b, Seip 2015b

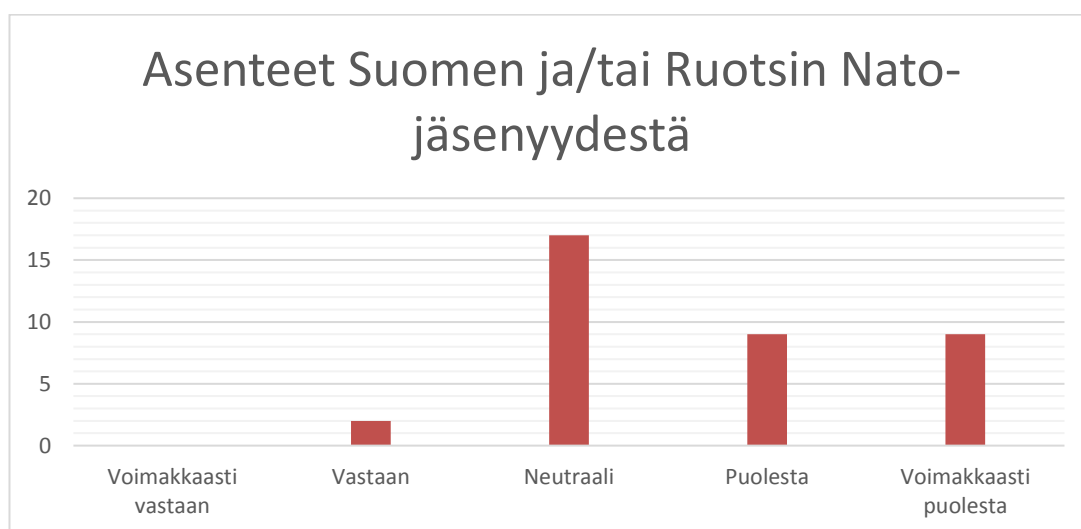
Ajatushautomot ovat selkeästi tiedostaneet Suomen ja Ruotsin asenteen muutoksen viimeisten vuosien aikana. Maiden tiukka puolueettomuus ja neutraali asema ovat hitaasti väistyneet tehden tilaa jopa mahdolliselle Nato-jäsenyydelle, jota vielä pari vuosikymmentä sitten pidettiin epätodennäköisenä vaihtoehtona.¹²⁵ Edellä mainittuun muutokseen ovat vaikuttaneet erityisesti muutokset maiden turvallisuusympäristössä sekä sisäpoliittiset syyt.¹²⁶

4.4. Asennoituminen NATO-jäsenyyteen

“A geopolitical enlargement necessitates that NATO look seriously at courting Finland and Sweden for NATO membership”

-Andrew T. Wolff, Chatham House 2016

Ajatushautomoiden asennoitumista Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyyteen tarkasteltiin viisiportaisella asteikolla, jota käsiteltiin tarkemmin kappaleessa 2.4. Lähdejulkaisujen mielipiteitä tarkastellessa tultiin siihen lopputulokseen, että asenteet Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyyttä kohtaan ovat ajatushautomoiden julkaisuissa lähes poikkeuksetta vähintään neutraaleja ja varsin suuressa osassa tapauksia myös positiivisia. Tämä ei suoranaisesti ollut mikään yllätys sillä jo alustavissa tutkimuksissa tultiin siihen lopputulokseen, että asennoituminen olisi lähinnä myönteistä.

KUVA 3 Asenteiden jakautuminen

¹²⁵ Krishna 2016

¹²⁶ Wolff 2016

Ajallisesti tarkasteltuna ajatushautomoiden asenteet Nato-jäsenyyttä kohtaan näyttivät muuttuneen positiivisemmiksi vuoden 2014 Krimin tapahtumien jälkeen. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että Nato-jäsenyyteen erittäin myönteisesti suhtautuvia kirjoituksia ei julkaistu vuosina 2010–2014 lainkaan, mutta vuonna 2015 tämä luku oli kasvanut 25 prosenttiin kirjoituksista ja vuonna 2016 42 prosenttiin kirjoituksista. Asiassa pitää kuitenkin huomioida se, että otanta on vuositasonalla ollut varsin pieni ja jo yksittäiset kirjoitukset muuttavat jakaumaa huomattavasti. Lisäksi huomionarvoiseksi asiaksi tulee nostaa Atlantic Councilin julkaisutahdin selkeä kiihtyminen vuoden 2016 aikana, joka osaltaan vääristi hieman jakauma. Atlantic Council nähtiin ajatushautomosta Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyyteen positiivisimmin suhtautuvana ajatushautomona ja täten sen yliedustus kyseisenä vuonna vaikuttaa selkeästi myös asenteiden jakautumiseen. Suoria johtopäätöksiä asennemuutoksesta ei ole siis aivan perusteltua tehdä, mutta alustavasti voidaan kuitenkin sanoa, että vahvoja viitteitä tällaisesta on.

Edellä mainitun Atlantic Councilin lisäksi ajatushautomoiden joukosta ei ollut havaittavissa vahvaa polarisaatioita ”kannattajien ja neutraalien” välillä, vaan ajatushautomoiden sisällä julkaisut jakautuivat aika pitkälti tasan. Osalla ajatushautomosta otannan pienuus johti siihen, ettei näistä ollut järkevää alkaa tekemään johtopäätöksiä. Tällaisia olivat esimerkiksi RAND ja IISS.

Ainoan poikkeuksen positiivis-neutraalissa asennoitumisessa muodostivat kaksi Cato Instituten julkaisua, jotka ottivat negatiivisen asenteen ensisijaisesti koko Naton laajentumiskehitystä vastaan nähden sen pitkällä tähtäimellä negatiivisena sekä Yhdysvalloille että alueelliselle rauhalle. Negatiivista asennetta perusteltiin näissä erityisesti sillä, että Suomi ja Ruotsi eivät tällä hetkellä ole millään tasolla sotilaallisesti uhattuja. Mahdollisen liittoutumisen nähtiin hiertävän Yhdysvaltojen ja Venäjän välejä sekä saattaisi vetää Yhdysvallat mukaan poliittisiin kriiseihin, joihin se ei välttämättä halua joutua. Myös osa Naton jäsenmaista, erityisesti Keski- ja Itä-Euroopassa, ovat skeptisiä sen suhteen pitäisikö Naton enää laajentua, sillä tämä voisi näyttäytyä venäläissilmässä provokaationa.¹²⁷ Kirjoitukset myös kyseenalaistivat melko voimakkaastikin sen mitä Suomi ja Ruotsi kykenisivät Yhdysvalloille tarjoamaan.¹²⁸

¹²⁷ Savel 2016

¹²⁸ Bandow 2014, Bandow 2016

4.5. Turvatakuut ja liittymisen helppous

“The somewhat vague and malleable concept of neutrality, and the promise of security without the burdens of alignment, remains deeply rooted in the public consciousness”

– Carl Hvenmark Nilsson, CSIS 2015

Käsitellyt lähdejulkaisut kiistävät käytännössä poikkeuksetta minkäänlaisten turvatakuiden olemassaolon. Suomen ja Ruotsin nähdään edelleen elävän siinä uskossa, että neutraali asema mahdollistaisi joko Naton tuen kriisin aikana tai vaihtoehtoisesti liittymisen nopealla aikajänteellä mikäli kansainvälinen poliittinen tilanne näin vaatisi. Lähdejulkaisuissa mainitaan esimerkiksi, että maat näkevät edelleen elävänsä kylmän sodan asetelmaa ja olevansa strategisia kumppaneita, jotka saisivat Natolta tukea riippumatta virallisesta jäsenyydestä, vaikka tällainen kuvitelma on täysin perusteeton.¹²⁹ Vaikka Suomen ja Ruotsin osallistumista kriisinhallintaoperaatioihin kyllä arvostetaan lähes poikkeuksetta, on tietyissä lähdejulkaisuissa nostettu esille se tosiasia, ettei operaatioihin osallistuminen ole yhtä kuin osallistuminen kollektiiviseen puolustukseen.¹³⁰

Julkaisuissa myös viitataan varsin useasti virallisiin lausuntoihin, joissa painotetaan Suomen ja Ruotsin asemaa yhteistyökumppaneina, ei jäsenmaina ja nostetaan esille se, etteivät 5. artiklan mukaiset turvatakuut missään tapauksessa päde niihin ja kollektiivisen puolustus on rajattu tiukasti yhteistyön ulkopuolelle.¹³¹ Tietyissä lähteissä oli kuitenkin tuotu ilmi näkemys siitä, että Natolla olisi varsin suuri paine pyrkiä toimimaan Suomen ja Ruotsin hyväksi mikäli ne aseelliseen konfliktiin ajautuisivat, mutta tämän avun konkreettinen sisältö saattaisi pienimmillään tarkoittaa ainoastaan poliittisista painostusta mahdollista hyökkääjää vastaan.¹³²

Edellä mainitut näkemykset maiden valheellisesta uskosta turvakuista ovat tietyllä tapaa virheellisiä, koska ainakin tarkastellessa maiden virallisia Nato-lausuntoja, ei tällaisia näkemyksiä tuoda ilmi. Maiden turvallisuuspoliittisissa linjauksissa on kuitenkin painotettu Naton ”avomien ovien politiikkaa” ja mahdollisuutta hakea Nato-jäsenyyttä mikäli ulko- ja turvallisuuspoliittinen tilanne sitä edellyttää. Tämä käsitys ei kerää kovinkaan paljoa huomiota ajatushautomoilta. Monessa lähteessä on toki tiedostettu se, että Suomi ja Ruotsi olisivat Natolle

¹²⁹ CSIS & IFS 2014

¹³⁰ CSIS & IFS 2014

¹³¹ Nilsson 2015, Wieslander 2016b

¹³² Nordenman 2014, Seip 2015a

erittäin hyviä kumppaneita ja ne nykyisellään täyttäisivät Naton vaatimukset lähes poikkeuksetta, mutta varsinaisesta mahdollisuudesta liittyä Naton jäseneksi nopeallakin aikajänteellä ei juuri puhuta.

4.6. Suorituskyvyt ja liittoutumisen merkitys

“Militarily, it is very difficult for NATO to defend its Baltic allies if Finland is not factored in; any reasonable scenario today includes some level of Finland-NATO military cooperation”

– Mark Seip, Atlantic Council 2015

Ajatushautomoiden positiiviset näkemykset maista korostuvat myös siinä miten käsittelevät Suomen ja Ruotsin asevoimien suorituskykyjä. Näkemykset olivat paikoin hyvin pinnallisia, eivätkä tarkastelleet suorituskykyjä kovinkaan syvällisesti, mutta pääpiirteittäin voidaan sanoa, että hautomot arvottavat asevoimien suorituskyvyt erittäin korkealle. Tietyissä tapauksissa Suomen ja Ruotsin potentiaaliset suorituskyvyt nähdään jopa niin korkeina, että ne kykenisivät tarjoamaan Natolle jopa enemmän kuin monet nykyisistä jäsenmaista.

Suorituskykyjä käsitellessä painopiste on selkeästi maiden aseellisissa voimavaroissa, joskin aiheen käsittely melko tasaisesti perinteisen turvallisuuskäsityksen mukaiseen kykyyn torjua laajamittaisia hyökkäyksiä sekä kykyyn osallistua operaatioihin oman lähialueen ulkopuolella. Yksittäisiä mainintoja kuitenkin löytyy myös maiden huomattavista voimavaroista ja sitoutumisesta rauhanrakentamiseen, kriisinhallintaan ihmisoikeuksiin ja yhteiskunnalliseen kehitykseen sekä kollektiivisiin etuihin noin ylipäätään.¹³³

On tärkeää huomioida, että puhuessaan Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydestä, ajatushautomot painottavat julkaisuissaan käytännössä poikkeuksetta Suomen ja Ruotsin roolia osana Venäjän vastaista liittoumaa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että julkaisuissa painotetaan voimakkaasti mm. Suomen ja Ruotsin luomaa deterrenssivaikutusta Venäjää vastaan, Pohjois-Euroopan puskurivyöhykkeen laajentamista sekä maiden merkitystä Itämeren turvallisuudelle.¹³⁴ Edellä mainittuja merkityksiä ei ole rajattu vain varsinaisiin sotilaallisiin suoritusky-

¹³³ Nordenman 2014, Wieslander 2016b

¹³⁴ Rathke 2015, Nordenman 2016a

kyihin, vaan kantaa on otettu voimakkaasti myös Suomen ja Ruotsin alueeseen sekä infrastruktuuriin, joilla saattaisi olla strategista merkitystä Natolle.¹³⁵ Molemmista tekijöistä nähdään olevan merkittävää etua Natolle, mikäli maat olisivat Nato-jäseniä.

Sotilasstrategisessa mielessä näkemyksissä nostetaan esille esimerkiksi Baltian maiden geopolittinen asema. Venäjä kykenisi helposti katkaisemaan kaikki kuljetusreitit Viroon, Latviaan ja Liettuaan Kaliningradin enklaavin kautta ja tämän takia vaihtoehtoisen reitin avaaminen Ruotsin ja Suomen rannikkoalueiden läpi loisi uskottavuutta Naton kykyyn puolustaa myös Baltian maita mahdollisessa konfliktissa.¹³⁶ Näiltä osin monet kirjoitukset näkevät käytännössä katsoen mahdottomuudeksi sellaisen vaihtoehdon, että Nato kykenisi toimimaan Baltian maiden tukena ilman vähintään jonkinasteista yhteistyötä Suomen ja Ruotsin kanssa.¹³⁷ Julkaisuista nousee esille myös Gotlannin merkitys, sillä sen kautta pystyttäisiin tehokkaasti torjumaan ja rajoittamaan Venäjän alueenkäytön kiistämisyritykset Itämeren ja Baltian alueella.¹³⁸ Sekä Nato ja Yhdysvallat että Venäjä ovat ymmärtäneet saaren strategisen merkityksen koko alueen hallinnan kannalta.¹³⁹

Maantiede korostuu selkeästi julkaisuissa, niiden nähdessä maiden maantieteellisen sijainnin strategisesti merkittävänä. Käytännön tasolla tämä näkyisi esimerkiksi siinä, että ajatushautomoiden näkemykseen mukaan Suomen ja Ruotsin aluetta voitaisiin konfliktitilanteessa käyttää esimerkiksi liittoutuman joukkojen kokoamisalueena, logistisen tuen kauttakulkumainä sekä tukikohtana Naton ilmaoperaatioille.¹⁴⁰ Erillisistä, hyödynnettävissä olevista suorituskyvyistä nostetaan esille muun muassa maiden ilmavoimien kyky suorittaa ilmasta-ilmaan ja ilmasta-maahan operaatioita Baltian alueelle sekä Itämerelle¹⁴¹; Suomen, miesvahvuudeltaan erittäin vahvan¹⁴², reservin¹⁴³ ja Ruotsin pienen, mutta Itämeren olosuhteisiin sopivan sukelusvenelaivaston¹⁴⁴.

¹³⁵ Chivvis, Cohen, Frederick et al. 2016, Nilsson 2015

¹³⁶ Wolff 2016

¹³⁷ Korewa 2016, Nordenman 2014b

¹³⁸ Krishna 2016

¹³⁹ Wieslander 2016b

¹⁴⁰ Chivvis, Cohen, Frederick et al. 2016

¹⁴¹ Nordenman 2016a, Savel 2016, Chivvis, Cohen, Frederick et al. 2016

¹⁴² Artikkelä laskee Suomen reservin kooksi jopa 900 000 sotilasta

¹⁴³ Seip 2015a

¹⁴⁴ Chivvis, Cohen, Frederick et al. 2016

Negatiivisia mielipiteitä maiden aseellisesti suorituskyyvistä ei juuri löytynyt, vaan kriittiset lausunnot olivat lähinnä yksittäistapauksia. Näissä nostettiin esille esimerkiksi maiden kykenemättömyys vastata nykytilanteessa venäläisten aggressiiviseen käytökseen, jossa tarkemmin sanottuna viitattiin varsinkin muutaman vuoden takaisiin ilmatilanloukkauksiin ja sukellusvenehavaintoihin.¹⁴⁵ Näissäkään tapauksissa kritiikki ei suoranaisesti kohdistunut maiden ”Nato-kelpoisuuteen”, vaan niitä käytettiin pääasiassa perusteena sille miksi maat tarvitsevat liittouman tukea niin rauhan aikana kuin mahdollisessa konfliktitilanteessakin.

Liittoutumisen merkityksen tarkastelussa ajatushautomot painottivat pääasiallisesti liittoutumista Naton näkökulmasta ja jäsenyyden merkitys Suomelle ja Ruotsille oli huomattavasti pienemmässä roolissa. Liittoutumisesta nähtiin olevan apua ensisijaisesti kollektiivisen puolustuksen muodossa eli käytännössä siinä, että Suomi ja Ruotsi pääsisivät 5. artiklan mukaisen turvatakuiden piiriin.¹⁴⁶ Lisähuomiona tuotiin esille myös jatkuvasti kallistuva puolustusmateriaali. Esimerkiksi Suomi voisi liittymisellä keskittää rajallisen puolustusbudjettinsa tiettyihin kriittisiin kohteisiin ja tukeutua tietyissä suorituskyyvyissä jo liittoumalla olemassa oleviin resursseihin.¹⁴⁷

Selkeinä etuina, tai vaihtoehtoisesti liittoutumattomuuden haittana, on useissa julkaisuissa nähty se, että Suomi ja Ruotsi pääsisivät vihdoinkin osallistumaan tiiviimmin myös Naton päätöksentekoon, josta maat on tähän mennessä jätetty ulkopuolelle.¹⁴⁸ Esimerkiksi Ukrainan kriisin aikaan maat joutuivat toteamaan, ettei niitä enää samalla tavalla otettu mukaan Naton tiedonjakoon.¹⁴⁹ Samanlainen havainto on tehty myös maiden osallistumisesta ISAF-operaatioon ja erityisesti operaatioon liittyvään suunnitteluun.¹⁵⁰

¹⁴⁵ Seip 2015a

¹⁴⁶ Seip 2015a

¹⁴⁷ Seip 2015a

¹⁴⁸ Raines 2014

¹⁴⁹ Wieslander 2016b

¹⁵⁰ CSIS & IFS 2015

4.7. Jäsenyyden todennäköisyys, syyt ja aikajänne

”In the absence of a national consensus one way or the other, the status quo is likely to prevail.”

– Thomas Raines, Chatham House 2014

Yhtenä tutkielman kysymyksenä lähdettiin tarkastelemaan sitä kuinka todennäköisenä ajatushautomot pitävät Suomen ja/tai Ruotsin Nato-jäsenyyttä lyhyellä tai keskipitkällä aikajänneellä. Tähän kysymykseen liittyen tarkasteltiin myös sitä, minkälaisen prosessin seurauksena edellä mainittu skenaario tapahtuisi eli, toisin sanottuna, mistä syistä maat Nato-jäsenyyttä tulisivat lähivuosien aikana hakemaan. Kuten aiemmissa kappaleissa todettiin, ajatushautomoiden näkemykset Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydestä olivat erittäin positiiviset. Niiden näkemyksen mukaan jäsenyys ei ainakaan kaadu Naton vastustukseen, mikäli maat jäsenyyttä lähtisivät ajamaan. Liittoutuminen onkin siis ensisijaisesti kiinni maiden sisäisistä ratkaisuista.

Ajatushautomoiden julkaisuissa on useaan kertaan tuotu ilmi näkemys, jonka mukaan yleisilmapiiiri maiden sisällä on muuttunut Nato-myönteisemmäksi. Kirjoitusten mukaan sekä hallinnon näkemyksissä että kansalaisten mielipiteissä on havaittavissa kehitystä positiivisempaan ja avoimempaan suuntaan.¹⁵¹ Naton kannatus on myös laajentunut paikoin yli puoluerajojen molemmissa valtioissa.¹⁵²

Varsin merkittävänä tekijänä ajatushautomot pitävät myös Venäjän viimeaikaista aggressiivisuutta, joka on näkynyt sekä voimakkaan revisionistisena politiikkana että suoranaisena voimannäyttönä myös Suomea ja Ruotsia kohtaan. Venäjän toimet nähdään tässä tapauksessa esimerkiksi kunnioituksen puutteena maiden puolueettomuutta kohtaan.¹⁵³ Venäjän uhkaa pidetään siis useassa julkaisussa tekijänä, joka enemmänkin ajaa maita kohti Nato-jäsenyyttä, kuin pois siitä.¹⁵⁴ Esimerkiksi Atlantic Councilin Rahul Krishna esittää, että Ruotsin kohdalla Venäjän viimeaikainen, jopa tarpeettomana pidetty, ”ärsyttäminen” on johtanut siihen, että maan neutraali politiikka on kallistumassa Naton suuntaan.¹⁵⁵ Samanlaiseen näkemykseen yh-

¹⁵¹ Rathke 2015

¹⁵² Nilsson 2015

¹⁵³ Brattberg, Neubauer, Nordenman & Vatanka 2014

¹⁵⁴ Krishna 2016, Quinlivan 2014, Dempsey 2014b

¹⁵⁵ Krishna 2016

tyy myös Chatham Housen Keir Giles todetessaan, että maat ovat pyrkineet esiintymään Venäjän silmissä rauhanomaisina ja välttämään provokaatiota, mutta ovat joutuneet toteamaan ne realiteetit, joissa Venäjä jatkaa alueellisen voiman kasvattamista ja jossa liittyminen ei voisi enää niiden turvallisuuspoliittista asemaa ainakaan huonontaa.¹⁵⁶

Edellä mainittu, liittoutumiskehitystä edistävä vaikutus ei kuitenkaan saa aikaiseksi aivan täyttää konsensusta ajatushautomoiden keskuudessa. Venäjän merkitys nähdään jossakin määrin kaksiteräisenä miekkana. Kuten aiemmin mainittiin, Venäjä nähdään useammassa julkaisuissa perusteena sille miksi maiden tulisi Nato-jäsenyyttä hakea ja syynä sille miksi maat tulevat lähitulevaisuudessa lähentymään Naton kanssa. Osa ajatushautomoista ottaa kuitenkin tähän kysymykseen tulokulman, jossa ne painottavat Venäjän aggressiivisen ulkopoliitiikan juuri pitävän maat ulkona Natosta. Lisäksi, kuten kappaleessa 4.4 todettiin, pelko Venäjän provosoitumisesta on nostettu esille myös tarkastellessa asiaa nykyisten Nato-maiden suunnasta.

Maria Savelin mukaan Suomen ja Ruotsin päättäjät ovat hitaasti heräämässä siihen ajatukseen, että Natoon liittyminen ei tapahdukaan niin yksinkertaisesti ja helposti kuin on oletettu, sillä tuo ratkaisu saattaisi vetää puoleensa ylimääräistä painostusta Venäjän suunnasta.¹⁵⁷

Tämä näkemys ei kuitenkaan kerää kovinkaan voimakasta kannatusta julkaisuissa noin ylipäätään ja vastaavasti on myös löydettävissä kirjoituksia, jotka voimakkaasti kyseenalaistavat sen näkemyksen, että Nato-jäsenyys voisi aiheuttaa minkäänlaista konfliktia maiden välille, vaikka Venäjä onkin systemaattisesti vastustanut erityisesti Suomen Nato-jäsenyyttä.¹⁵⁸

Painoarvoa on annettu myös maiden puolueettomuuden perinteelle, jonka nähdään olevan jossakin määrin jopa poliittisen diskurssin ulkopuolella. Yhden näkemyksen mukaan varsinkin Ruotsissa elää edelleen voimakas visio siitä, että maan puolueettomuus on historiallisesti tarkasteltuna eristänyt maan geopolittisista kiistoista Naton ja Venäjän välillä ja tästä syystä olisi perusteltua säilyttää sama linja myös tulevaisuudessa.¹⁵⁹

¹⁵⁶ Giles 2016

¹⁵⁷ Savel 2016

¹⁵⁸ Wolff 2016

¹⁵⁹ Nilsson 2015

Vaikka suorituskykyjä tarkastellessa ajatushautomot arvottivatkin maiden suorituskyvyt varsin korkeiksi, on näistä tekijöistä nostettavissa esille myös muutamia negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä. Esimerkiksi maiden puolustusbudjetit nähdään tällä hetkellä suhteellisesti riittämättöminä¹⁶⁰ Naton asettamiin tavoitteisiin nähden.¹⁶¹

Suomessa ja Ruotsissa on käyty paljon keskustelua siitä tulisiko mahdollinen liittoutuminen suorittaa samanaikaisesti ja tulisiko toisen valtion liittoutuminen johtamaan myös toisen valtion Nato-jäsenyyteen. Kuten kappaleessa 4.2 todettiin, ajatushautomot painottavat voimakkaasti analyyseissään maiden ”yhtenäisyyttä”, joka näkyy voimakkaasti myös siinä missä kontekstissa valtioita käsitellään mahdollisen liittoutumisen todennäköisyyttä ja prosessia arvioidessa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ajatushautomot eivät juuri antaneet painoarvoa maiden ominaispiirteille ja yksilöllisille ratkaisuille, vaan jäsenyyttä tarkasteltiin useimmiten näkökulmasta ”Suomen ja Ruotsin liittyminen”, eikä esimerkiksi yksittäisen valtion näkökulmasta.

Synkronoituun liittymisprosessiin otettiin kantaa muutamissa lähteissä ja käytännössä näissä tapauksissa asia nähtiin juuri niin, että maat tekevät liittymispäätöksen todennäköisemmin yhdessä. Yhteinen liittymisprosessi nähtiin esimerkiksi sisäpoliittisesti houkuttelevampana vaihtoehtona, kuin se että maat lähtisivät yksin hakemaan jäsenyyttä.¹⁶² Tilanne nähtiin myös sel-laiseksi, että mikäli toinen valtio lähtisi aktiivisesti jäsenyyttä ajamaan, muodostuisi tällöin toiselle valtiolle huomattavaa painetta harkita omaa liittoutumattomuuttaan ja todennäköisesti se johtaisi myös toisen valtion liittymispäätökseen.¹⁶³ Tällaista kehitystä ei kuitenkaan nähty kaikissa julkaisuissa kovinkaan positiivisena, sillä tällöin Naton ulkopuolelle jäävä valtio olisi strategisesti erittäin heikoilla jäädessään yksin Venäjän ja Naton väliin.¹⁶⁴

Vaikka ajatushautomot ovatkin varsin yksimielisiä siitä, että Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydestä olisi hyötyä liittoumalle, eivät hautomot ole täysin samaa mieltä siitä miten Naton tulisi tilanteessa toimia. Toisten mielestä Ukrainan kriisi ja Venäjän aggressiivisuus ovat luo-neet otollisen paikan Natolle lähteä havittelemaan maita jäsenmaikseen¹⁶⁵, kun taas osan mielestä aktiivinen jäsenyyden ajaminen on tuomittu epäonnistumaan¹⁶⁶.

¹⁶⁰ Naton tavoite on, että jäsenmaat käyttäisivät puolustukseen 2% BKT:sta. Suomella tämä luku oli vuonna 2015 1,3% ja Ruotsilla 1,1% (SIPRI Military Expenditure Database)

¹⁶¹ Savel 2016

¹⁶² Nilsson 2015

¹⁶³ CSIS & IFS 2015

¹⁶⁴ Dempsey 2016

¹⁶⁵ Wolff 2016

¹⁶⁶ Nordenman 2014b

Kokonaisuutena arvioiden ajatushautomot ottavat Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyyteen kuitenkin melko skeptisen näkökulman ainakin, jos asiaa arvioidaan lyhyellä tai keskipitkällä aikajänteellä. Suurin osa asiaan kantaa ottavista ajatushautomoista tuli siihen lopputulokseen, että nykytilanne tulee todennäköisesti säilymään vielä tulevaisuudessakin. Suomen ja Ruotsin sekä Naton yhteistyö tulee säilymään vahvana ja todennäköisesti jopa laajentumaan, mutta varsinaiseen jäsenyyteen tämä ei tule johtamaan.

5. Johtopäätökset ja pohdintaa

Ajatushautomoiden merkitys varsinkin Yhdysvaltojen ulkopoliitiikan muovautumisessa on korostunut viimeisten vuosikymmenten aikana. Niitä käytetään yhä useammin osana virallista päätöksentekoprosessia esimerkiksi hyödyntämällä niiden tuottamaa tutkimustietoa sekä käyttämällä niitä asiantuntija-apuna erilaisissa komiteoissa ja muissa päättävissä elimissä. Varsinkin vaikutusvaltaisimmat ajatushautomot pyrkivät näyttäytymään ulospäin mahdollisimman neutraaleina ja puolueettomina organisaatioina, korostaen asemaansa itsenäisen tutkimustiedon tuottajina. Ajatushautomoilla saattaa kuitenkin olla selkeitä agendoja, jonka lisäksi niiden objektiivista asennoitumista saattaa häiritä niiden hankkima rahoitus. Demokraattisen järjestelmän ja virallisen valtionhallinnon ulkopuolella toimivien organisaatioiden vaikutusvallan kasvu on asia, jolla voidaan nähdä olevan myös valtion legitimeettiä kyseenalaistava vaikutus ja tästä syystä onkin varsin perusteltua tarkastella sitä mitä tavalla ei-valtiolliset toimijat pääsevät valtion päätöksentekoon vaikuttamaan. Erilaisten ajatushautomoiden ja politiikkaan vaikuttamaan pyrkivien lobbausjärjestöjen merkitykseen keskittyvälle tutkimukselle on siis kysyntää.

Tutkielma keskittyi tarkastelemaan sitä millainen on ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla kunnostautuneiden ajatushautomoiden Suomea ja Ruotsia koskeva turvallisuuspoliittinen maa-kuva. Maakuvaa tarkasteltiin erityisesti Nato-jäsenyyden viitekehyksessä, joka, jälkeensä tarkasteltuna, vaikutti olevan myös ajatushautomoiden kannalta keskeisin tulokulma aiheeseen. Pääpiirteissään voidaan sanoa, että ajatushautomoiden näkemys Suomen ja Ruotsin ulko- ja turvallisuuspoliittisesta asemasta eivät eroa merkittävästi niistä näkökulmista mitä maat tuovat itse ilmi omissa ulko- ja turvallisuuspoliittisissa julkaisuissaan. Tutkielman alussa tehtiin hypoteesi siitä, että maiden sisäinen turvallisuuspoliittinen identiteetti ja ne näkemykset mitä mailla itsellään omasta asemastaan tai suhteestaan Natoon on, eroaisivat jollakin tavalla siitä näkemyksestä mitä ulkomaiset julkaisut, tässä tapauksessa ajatushautomot maista rakentavat. Johtopäätöksenä voidaan kuitenkin todeta, ettei tällainen kontrasti ollut ainakaan kovinkaan voimakas, vaan näkemykset olivat pitkälti samalla linjalla kansallisten näkemysten kanssa. Julkaisuista oli hankalaa löytää sellaisia tekijöitä, joissa olisi ollut havaittavissa voimakasta hajontaa ajatushautomoiden ja valtioiden omien julkaisujen välillä.

Havaintoon voivat vaikuttaa monet tekijät, joita ei tutkielmassa juuri käsitelty. Lähdemateriaalin asiantuntijoita tarkastellessa on kuitenkin huomioitava se, että julkaisuissa painotettiin voimakkaasti sellaisia kirjoittajia, jotka työssään keskittyivät seuraamaan aktiivisesti Pohjois-Eurooppaa. Täten voidaan ainakin epäillä, että heidän ajattelunsa on tietyllä tavalla muokkautunut konsensukseen niiden näkemysten kanssa mitä tarkasteltavissa maissa itsellään on. Ajatushautomoiden Suomea ja Ruotsia koskevassa julkaisutoiminnassa oli myös monia asiantuntijoita, jotka olivat toimineet aikaisemmin varsinkin Ruotsissa, joko valtiollisissa tai ei-valtiollisissa instituutioissa erilaisissa asiantuntijatehtävissä. Täten heidän ajatushautomoiden palveluksessa tekemänsä analyysinsa ja muut kirjoituksensa todennäköisesti heijastelevat voimakkaasti myös samoja näkemyksiä, jotka ovat hallitsevia valtioissa itsessään. Tällainen asema voidaan kääntää myös toisinpäin ja todeta, että ministeriöiden palveluksessa on hyödynnetty jossakin määrin ulkomaisia asiantuntijoita. Näin on tehty esimerkiksi Suomessa Nato-selvityksen kanssa, jonka asiantuntijaryhmään kuului useita ulkomaisia asiantuntijoita.

Maiden sisällä laaditut, ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa linjaavat julkaisut ovat viimeisen parin vuosikymmenen aikana muuttaneet asennoitumistaan maiden neutraaliin asemaan ja painottavatkin nykypäivän mieluummin liittoutumattomuutta kuin suoranaista puolueettomuutta. Tämä on ehkä tietyllä tavalla tuonut niitä itseään lähemmäs myös sitä kuvaa, jota myös ajatushautomot ovat viimeisen vuosikymmenen aikana maista rakentaneet. Tähän kuuluu esimerkiksi se näkemys, että maat eivät ulkovaltojen näkökulmasta ole missään nimessä puolueettomia, vaikka tällaista visiota on historiallisesti tarkasteltuna saatettu painottaakin. Maiden lähtyminen EU:n kanssa sekä tiivis yhteistyö Naton kanssa ovat omalta osaltaan romuttaneet ajatusta siitä, että maiden ulko- ja turvallisuuspoliittinen linja olisi, objektiivisesti tarkasteltuna, puolueeton.

Suomen ja Ruotsin liittoutumisen todennäköisyys sekä aikajänne nousivat tutkielman sisällä kysymyksiksi, joista ajatushautomoilla oli vaihtelevimmat näkemykset. Vaikka ajatushautomot pääpiirteittäin näkivät nykyisen kumppanuuden kehittämiseen, laajentamiseen ja syventämiseen tähtäävän trendin jatkuvan myös tulevaisuudessa, eivät ne kuitenkaan kokeneet, että Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyys olisi millään tasolla vääjäämätön kehityskulku. Perusteiksi tälle esitettiin muun muassa maissa voimakkaasti elävä puolueettomuuden tai liittoutumattomuuden perinne, jonka kyseenalaistaminen olisi, varsinkin sisäpoliittisesti kyseenalainen, ratkaisu. Tämä siitäkkin huolimatta, että maiden katsottiin jo poliitikkojenkin osalta tiedostavan sen tosiasian, että maat eivät enää puolueettomia ole. Esille tuotiin myös voimakkaasti ajatus

siitä, että nykyisellään maat ovat joutuneet varomaan Venäjän reaktioita omissa turvallisuuspoliittisissa ratkaisuissaan ja tästä syystä ovat nähneet liittoutuminen tekijänä, joka voisi provosoida Venäjää vastatoimiin.

Potentiaaleista Nato-jäsenyyttä tarkastellessaan ajatushautomot ottivat näkemyksekseen voimakkaasti realistisen katsannon, jossa jäsenyyttä tarkasteltiin lähinnä kovan turvallisuuden lasien läpi. Tässä näkökulmassa Venäjä nähtiin puhtaasti vihollisena, jota vastaan Naton, ja hie- man lievemmissä määrin myös EU:n, tulisi varautua. Julkaisut siis nostivat esille lähinnä sel- laisia suorituskyykyyn, geostrategisiin seikkoihin sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä tekijöitä, jotka liittyivät tiiviisti Venäjän luomaan uhkaan ja siihen vastaamiseen. Suomen ja Ruotsin osalta tämä tarkoitti käytännössä sitä, että huomioi kiinnittyi vaan siihen mitä maat pystyisivät liittoutumalle tarjoamaan vastakkainasettelussa Venäjää vastaan. Tämä johti sii- hen, että julkaisut ylenkatsovat monia sellaisia asioita mitä maat itse halusivat turvallisuuspo- liittisissa linjauksissaan tuoda esiin. Näitä ovat esimerkiksi konfliktinhallinta ja rauhanvälitys sekä myös vuoropuhelu Venäjän kanssa.

Ajatushautomot loivat Suomen ja Ruotsin sotilaallisista puolustuskyvyistä erittäin myönteistä kuvaa. Lähes poikkeuksetta suorituskyykyt esitettiin sellaisina, että niistä olisi huomattavaa hyötyä liittoumalle niin alueellisen puolustuksen kuin kriisinhallintaoperaatioidenkin osalta. Edellä mainitun mielikuvan edistäminen on tietysti molemmille valtioille erittäin positiivinen ilmiö, josta voidaan nähdä olevan apua maille niin yhteistyön laajentamisessa kuin esimer- kiksi asehankinnoissakin. Suorituskyydyn korostaminen voidaan nähdä myös tekijänä, joka li- sää maiden oman kansallisen puolustuskyvyn uskottavuutta myös ulkomailla.

Useammat kirjoittajat ovat nostaneet esille tiettyjen Nato-maiden huolen siitä, että Suomi ja Ruotsi nauttivat tällä hetkellä Naton tarjoamista eduista ilman, että niillä olisi suoranaisia vel- voitteita Natoa tai sen jäsenmaita kohtaan. Kirjoittajien keskuudessa elää lähes poikkeuksetta voimakas konsensus siitä, että Suomi ja Ruotsi ovat, esimerkiksi kriisinhallintaoperaatioihin ja harjoitustoimintaan osallistuessaan, pystyneet tarjoamaan Natolle suorituskyykyjä, jotka ovat usein olleet huomattavasti korkeatasoisempia kuin nykyisten Nato-maiden kontribuutiot. Tästä huolimatta kirjoituksissa oli havaittavissa näkökulmia, joissa Suomen ja Ruotsin osallis- tumisen merkitystä ikään kuin vähäteltiin toteamalla, että esimerkiksi operaatioihin osallistu- minen ei korvaa sitoutumista Naton 5. artiklan mukaisiin kollektiivisen puolustuksen velvoit- teisiin.

5.1. Tutkielman reliabiliteetin ja validiteetin tarkastelua

Tutkielma teki voimakkaan olettamuksen siitä, että ajatushautomoilla on vaikutusta julkiseen päätöksentekoprosessiin. Tämän voidaan lähdemateriaalin ja asiantuntijoiden lausuntojen perusteella osoittaa olevan perusteltu väite. Tarkastellut ajatushautomot ovat olleet aktiivisesti mukana erityisesti Yhdysvaltojen, ja hieman pienemmässä mittakaavassa myös Yhdistyneen Kuningaskunnan ulko- ja turvallisuuspoliittisessa päätöksenteossa. Tämä on näkynyt suoraan esimerkiksi siinä, että ajatushautomoiden asiantuntijat ovat hyvin monissa tapauksissa antaneet lausuntojaan suoraan erilaisille komiteoille sekä olleet parlamentin kuultavana tietyissä ulkopoliittisissa asioissa. Epäselväksi jää kuitenkin se kuinka suuri tämä merkitys todellisuudessa on ja minkälainen merkitys niillä on lopulliseen päätöksentekoon. Kysymyksenä tämä on senkaltaisen, että sille on mahdotonta antaa eksaktia vastausta, sillä prosessin monimutkaisuus tekee eri vaikuttimien arvioinnista hyvin hankalaa.

Asiaa tarkastellessa pitää lisäksi huomioida se, etteivät nämä päätäntäelimille annettavat lausunnot ole välttämättä julkisia ja on hankalaa arvioida miten julkiset vaikuttamiskeinot edes päättäjiä tavoittavat. Ajatushautomoiden julkaisujen ei voida myöskään täysin suoraan olettaa heijastelevan sitä millaisia lausuntoja ne antavat varsinaisissa kuulemisissa. Täten on myös mahdotonta sanoa kuinka paljon näiden asiantuntijoiden antamat lausunnot eroavat julkiseksi tarkoitetuista materiaaleista.

Kuten jo aikaisemmissa kappaleissa mainittiin, julkaisujen ajallinen jakauma oli voimakkaasti keskittynyt tiettyihin ajankohtiin. Myöskään ajatushautomoiden kesken julkaisut eivät jakautuneet kovinkaan tasaisesti, vaan tietyt ajatushautomot olivat huomattavasti toisia aktiivisempia omassa julkaisutoiminnassaan. Tästä syystä tutkielman kvantitatiivisesti tarkastelluissa muuttujissa saattaa ilmetä vinoumia, jotka vaikuttavat näiden materiaalien käytettävyyteen. Kvantitatiivisten aineistojen perusteella ei edellä mainitusta syystä johtuen pyritty tekemään kovinkaan voimakkaita johtopäätöksiä.

Materiaalin osalta tutkielmassa päästiin käsiksi käytännössä katsoen kaikkiin niihin julkaisuihin, jotka oli määritetty tutkielman kannalta oleellisiksi. Alun perin merkittäviksi määritelystä ajatushautomoista karsittiin kaksi pois ja nämä korvattiin kahdella uudella ajatushautomolla, jotka nostettiin tutkielmaan mukaan hieman merkittävimpien ajatushautomoiden listan ulkopuolelta. Tämän ei voida katsoa vaikuttavan tutkielman validiteettiin kovinkaan merkittävästi, sillä valinnan perusteena oli ainoastaan se, että poistettujen ajatushautomoiden Suomea

ja Ruotsia koskeva julkaisutoiminta oli niin minimaalista, ettei se olisi tarjonnut tutkielmalle lisäarvoa. Valittujen ajatushautomojen sisällä tehtiin hyvin perusteellista tiedonhakua käymällä läpi niin ajatushautomoiden sivut, niiden tekemät kirjalliset julkaisut, niiden julkaisemat aikakauslehdet kuin hakukoneiden vapaat tekstihautkin. Tässä tiedonhaussa paljastui kaksi tapausta, joissa julkaisuun ei esimerkiksi lukuoikeuksien tai materiaalin poistamisen takia päästy käsiksi. Tutkielman ulkopuolelle jääneen materiaalin määrä vastaa 5 prosenttia julkaisuista, joka ei ole kovinkaan merkittävä luku kokonaisuutta silmälläpitäen. Voidaan siis olettaa, että tutkielman lähdemateriaalissa on päästy käsiksi riittävään julkaisumäärään, jotta sitä voidaan pitää tulosten kannalta validina.

5.2. Jatkotutkimus

Ajatushautomoilta on huomattavaa vaikutusvaltaa julkiseen päätöksentekoprosessiin erityisesti Pohjois-Amerikassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Edellä mainittujen alueiden ulkopuolella ajatushautomoiden merkitys on pienempi, mutta vaikutusvaltaisia ajatushautoja löytyy myös Euroopasta. Esimerkiksi ruotsalainen Tukholman kansainvälistä rauhan-tutkimusinstituuttia (Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI) pidetään yleisesti yhtenä maailman vaikutusvaltaisimmista ulkopoliittikkaan keskittyneistä ajatushautoista. Myös suomalainen Ulkopoliittinen instituutti on saanut jonkin verran huomiota esimerkiksi GGTTI-listauksessa, mutta sen merkittävyys rajautuu pitkälti kansalliselle tasolle. Ajatushautomotutkimuksen laajentaminen kattamaan maantieteellisiä uusia kohteita olisi uusi avaus, sillä aiheesta ei ole juuri suomalaista tutkimusta olemassa. Asiassa pitää tietysti muistaa se, että angloamerikkalaisten maiden ulkopuolelle ajatushautomoiden merkitys on huomattavasti pienempi. Mielenkiintoisen näkökulman asiaan toisivat myös esimerkiksi venäläisten ajatushautomoiden Suomea koskeat julkaisut, jolla pystyttäisiin nostamaan esille myös sitä kuvaa, miten venäläiset lähteet näkevät esimerkiksi Suomen yhteistyön Naton kanssa.

Varsinainen päätöksentekoprosessi ja ajatushautomoiden merkitys siinä on haastava tutkimuskohde, johon sopivan tulokulman löytäminen voi olla tutkijalle hankalaa. Monimutkaisuudesta johtuen tutkielmassa tulee olemaan aina alueita, joihin ei tutkimuksella voida suoraan ottaa kantaa ja jotka täten voivat haitata tutkimuksen hyödynnettävyyttä. Samoin ajatushautomoiden vaikutusta tähän prosessiin voidaan perustellusti sanoa epäselväksi, vaikka sillä selkeä merkitys onkin. Empiirisellä ja käytännönläheisellä otteella tutkimuksen voisi kuitenkin kohdistaa esimerkiksi siihen miten ajatushautomoiden asiantuntijoita on hyödynnetty ja

kuultu esimerkiksi Yhdysvaltojen ulkopoliittiseen päätöksentekoon liittyen. Juurikin Yhdysvaltojen tapauksessa, kongressin alaisten komiteoiden ja alakomiteoiden kuulemiset ovat pääasiassa julkisia. Niistä on yleensä saatavilla jopa kokonaiset videotallenteet, jotka tarjoaisivat hyvän primäärilähteen tutkimukselle. Juuri näissä kuulemisissa ovat ajatushautomot olleet usein keskeisessä roolissa antamassa lausuntojaa hyvin moninaisiin ulkopoliittisiin asioihin.

Teorianäkökulmista puhuttaessa Foreign Policy Analysis on suomalaisessa strategiantutkimuksessa alihyödynnetty teoriakoulukunta, jolla olisi huomattavasti tarjottavaa myös Maanpuolustuskorkeakoulussa toteutettavalle tutkimukselle. Poikkitieteellisyydessään se mahdollistaisi tutkielman toteuttamisen esimerkiksi strategian sekä sosiologian, psykologian, hallintotieteiden tai taloustieteen rajapinnassa.

Lähteet

2015 Global Go To Think Tank Index Report

Abelson, Donald D. (2002): *Do Think Tanks Matter? Assessing the Impact of Public Policy Institutes*. McGill-Queen's University Press. Montreal

Abelson, Donald D. (2005): Think tanks and the U.S. Foreign Policy. *U.S Foreign Policy Agenda, volume 7, number 3, 2002*. U.S Department of State.

Agius, Christine (2006): *The social construction of Swedish neutrality: Challenges to Swedish identity and sovereignty*. Manchester University Press. Manchester

Alden, Chris & Aran, Amnon (2012): *Foreign Policy Analysis – New approaches*. Routledge

Almond, Gabriel (1950): *The American People and Foreign Policy*. Praeger. New York

Asmus, Ronald D. (2002): Having an Impact: Think Tanks and the NATO Enlargement Debate. *U.S Foreign Policy Agenda, volume 7, number 3, 2002*. U.S Department of State.

Atlantic Council 2015 Annual Report

Bergquist, Mats; Heisbourg, Francois; Nyberg, René & Tiilikainen, Teija (2016): *Arvio Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista*. Ulkoasiainministeriö

Blombergs, Fred (toim.) (2016): *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 4

Domhoff, William G. (2005): *Who Rules America? Power, Politics and Social Change*. McGraw-Hill. New York

Dye, Thomas R. (2001): *Top Down Policymaking*. CQ Press

Forsberg, Tuomas (2016): Suomen Nato-politiikka konstruktivismin näkökulmasta. Blombergs, Fred (toim.): *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 4

Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020 (2014). Regeringens proposition 2014/5:109. Försvarsdepartementet

Haass, Richard N. (2002): Think Tanks and U.S Foreign Policy: A Policy Makers Perspective. *U.S Foreign Policy Agenda, volume 7, number 3, 2002*. U.S Department of State.

Hudson, Valerie M. (2014): *Foreign Policy Analysis: Classic and Contemporary Theory – Second edition*. Rowman & Littlefield. Plymouth

Jackson, Robert & Sørensen, Georg (2003): *Introduction to International Relations (second edition)*. Oxford University Press. New York

Järvi, Kalle (2009): *Luonnollisesti sotilasliittoon : sotilasliittoon luonnollisesti*. Sotatieteiden maisteriopiskelijan pro gradu. Maanpuolustuskorkeakoulu

Korkala, Jouko (2014): *Suomen kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö suomalaisessa lehdistössä vuonna 2013*. Esiupseerikurssin tutkielma. Maanpuolustuskorkeakoulu.

Limnell, Jarno (2009): *Suomen uhkavapoliittikka 2000-luvun alussa*. MPKK Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 29. Helsinki

- McClosky, Herbert (1962): *Concerning Strategies for a Science of International Politics*. Snyder, Richard C; Bruck, H. W. & Sapin, Burton (toim.): *Foreign Policy Decision-Making*. Glencoe.
- McGann, James G. (2005): *Think Tanks and Policy Advice in the US*. Foreign Policy Research Institute. Philadelphia
- Miles, Matthew B. & Huberman, A. Michael (1994): *Qualitative Data Analysis (2nd edition)*. Sage. California
- Ministry for Foreign Affairs (2016): *Security in a new era*
- Oscarsson, Henrik & Bergström, Annika (2015): *Svenska Trender 1985-2014*. SOM-Institutet. Göteborg
- Parsons, Wayne (2002): *From Muddling Through to Muddling Up. Evidence Based Policy-Making and the Modernisation of British Government*. Queen Mary, University of London.
- Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni (2013): *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Hansaprint. Vantaa
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006): KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkkojulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>. (Viitattu 10.05.2016.)
- Sipilä, Joonas & Koivula, Tommi (2014): *Kuinka strategiaa tutkitaan (2. uudistettu painos)*. MPKK Strategian laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimuslustoista No 52. Helsinki
- Staley, Louise (2008): *Evidence-based Policy and Public Sector Innovation*. Institute of Public Affairs
- Steelman, Aaron (2003): *Do Think Tanks Matter? Assessing the Impact of Public Policy Institutes* (Review). Cato Journal, Spring/Summer2003, Vol. 23, Issue 1
- Suominen, Ville (2014): *Keskustelu tiivistäytävästä suomalais-ruotsalaisesta puolustusyhteistyöstä*. Yleisesikuntaupseerikurssin opiskelijan diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Utrikesdepartementet (2016): *Säkerhet i ny tid*. SOU 2016:57
- The Royal Institute of Foreign Relations Annual Report 1974-1975*
- Töttö, Pertti (2002): *Pirullisen positivismin paluu – Laadullisen ja määrällisen tarkastelua*. Vastapaino. Tampere
- Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2016*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7/2016
- Visuri, Pekka (2010): *Maailman muutos ja Suomi*. WSOYPro. Jyväskylä
- Waltz, Kenneth N. (1979): *Theory of international politics*. Waveland Press. Long Grove
- Wendt, Alexander (1999): *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press. Cambridge

Verkkoviitteet:

AtlanticCouncil.org: "About the Council" <http://www.atlanticcouncil.org/about> (Viitattu 15.12.2016)

BBC: "Syria profile – Timeline" <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703995> (Viitattu 03.04.2017)

BBC.com: "Ukraine Crisis: Timeline". <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26248275> (Viitattu 24.01.2017)

BBC, 05.02.2015: "Ukraine crisis: Nato bolsters Eastern Europe against Russia". <http://www.bbc.com/news/world-europe-31142276> (Viitattu 28.01.2017)

Carnegieendowment.org: "About" <http://carnegieendowment.org/about/> (Viitattu 10.12.2016)

Cato.org: "About Cato" <https://www.cato.org/about> (Viitattu 07.01.2016)

Center for Strategic and International Studies: "About Us". <https://www.csis.org/about-us> (Viitattu 15.12.2016)

ChathamHouse.org: "About Chatham House" <https://www.chathamhouse.org/About> (Viitattu 02.03.2017)

CSIS.org: "Our donors" <https://www.csis.org/support-csis/our-donors> (Viitattu 15.12.2016)

CSIS.org: "The Ukraine Crisis Timeline" <http://ukraine.csis.org/> (Viitattu 03.04.2017)

DEFMIN.fi: "Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) haastattelututkimus" http://www.defmin.fi/files/3338/MTS_mielipidetutkimus_15_raportti_suomeksi.pdf (Viitattu 15.12.2016)

EVA.fi: "EVAn Arvo- ja asennetutkimuksen ennakkotieto: Nato-kannat muuttuneet myönteisemmiksi" <http://www.eva.fi/blog/2015/02/03/evan-arvo-ja-asennetutkimuksen-ennakkotieto-nato-kannat-muuttuneet-myonteisemmiksi/> (Viitattu 15.12.2016)

Expressen.se, 29.03.2011: "Sverige skickar Jas Gripen till Libyen" <http://www.expressen.se/nyheter/sverige-skickar-jas-gripen-till-libyen> (Viitattu 28.01.2017)

Foreign Policy 14.11.2014. <http://foreignpolicy.com/2014/11/15/swedes-find-definitive-evidence-of-submarine-russians-call-them-unmanly/> (Viitattu 24.01.2017)

Government.se: "The Swedish Defence Bill 2016-2020" <http://www.government.se/government-policy/defence/the-swedish-defence-bill-2016-2020/> (Viitattu 07.01.2017)

Government.se: "Sweden's Defence Policy 2016-2020" http://www.government.se/49c007/globalassets/government/dokument/forsvarsdepartementet/sweden_defence_policy_2016_to_2020 (Viitattu 22.12.2016)

HS.fi, 21.12.2016: "Ruotsi valmistautuu ottamaan paikkansa YK:n turvallisuusneuvostossa" <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005015986.html> (Viitattu 14.03.2017)

IISS.org: "About us" <http://www.iiss.org/en/about-s-us> (Viitattu 13.12.2016)

Merriam-Webster.com: "Think tank" <http://www.merriam-webster.com/dictionary/think%20tank> (Viitattu 09.09.2016)

Ministry of Foreign Affairs Finland, Press Release 273/2010. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=200523&contentlan=2&culture=en-US> (Viitattu 24.01.2017)

MTV3.fi, 16.08.2015: "Suomen ilmatilaa loukataan yhä useammin – puolet venäläiskoneiden tekosia" <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/suomen-ilmatilaa-loukataan-yha-useamin-puolet-venalaiskoneiden-tekosia/5260772> (Viitattu 24.01.2017)

Monbiot, George (2016): TheGuardian.com, 12.09.2016: "Secretive thinktanks are crushing our democracy" <https://www.theguardian.com/commentisfree/2011/sep/12/thinktanks-crushing-democracy-pr-agenices> (Viitattu 24.01.2017)

Nato.com "Partnership Interoperability Initiative". http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_132726.htm (Viitattu 28.01.2017)

Nato.com: "Relations with Sweden" http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52535.htm (Viitattu 09.09.2016)

Nato.com: "Summit Meetings" http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50115.htm (Viitattu 09.09.2016)

NYTimes.com, 09.06.2014: "How Think Tanks Amplify Corporate America's Influence" https://www.nytimes.com/2016/08/08/us/politics/think-tanks-research-and-corporate-lobbying.html?_r=0 (Viitattu 24.01.2017)

NYTimes.com, 09.06.2014: "Foreign Powers Buy Influence at Think Tanks" <https://www.nytimes.com/2014/09/07/us/politics/foreign-powers-buy-influence-at-think-tanks.html> (Viitattu 24.01.2017)

Nato.com: "Summit meetings". www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50115.htm (Viitattu 26.01.2017)

RAND.org: "About the RAND Corporation" <http://www.rand.org/about.html> (Viitattu 11.12.2016)

RUSI.org: "About RUSI" <https://rusi.org/about-rusi> (Viitattu 04.04.2017)

RUSI.org: "History" <https://rusi.org/about-rusi/history> (Viitattu 04.04.2017)

SIPRI Military Expenditure Database. <https://www.sipri.org/databases/milex> (Viitattu 21.02.2017)

Suomen ulkoasiainministeriö, tiedote 85/2016: "Arvio Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista valmistunut" <http://formin.fi/public/default.aspx?contentid=345688&contentlan=1&culture=en> (Viitattu 04.04.2017)

TheLocal.se, 14.09.2015: "More Swedes want to join Nato than stay out" <http://www.thelocal.se/20150914/poll-more-swedes-now-for-nato-than-against> (Viitattu 15.12.2016)

Yle.fi, 17.04.2015: "Mutkikas tie Naton luo" <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/04/17/mutkikas-tie-naton-luo> (Viitattu 15.12.2016)

Yle.fi, 15.02.2017: "Natoon vai ei? Suomalaiset aiempaa epävarmempia" <http://yle.fi/uutiset/3-9458874> (Viitattu 21.02.2017)

Tutkielman lähdejulkaisut:

Bandow, Doug (2014): Ukraine Crisis Reminds Americans Why NATO Should Not Expand. <https://www.cato.org/blog/ukraine-crisis-reminds-americans-why-nato-should-not-expand> (Viitattu 24.01.2017)

Bandow, Doug (2016): Say No to NATO's Expansion Parade: Adding Georgia, Finland, and More Would Make America Less Secure. <https://www.cato.org/publications/commentary/say-no-natos-expansion-parade-adding-georgia-finland-more-would-make-america> (Viitattu 24.01.2017)

Brattberg, Erik; Neubauer, Sigurd; Nordenman, Magnus & Vatanka, Alex (2014): Strengthening the Nordic Military Contribution to the International Effort Against ISIL <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/strengthening-the-nordic-military-contribution-to-the-international-effort-against-isil> (Viitattu 15.12.2016)

Breitenbach, Henrik (2016): To Bolster Baltic States Against Russia's Challenge, Here Is an Easy Victory <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/to-bolster-baltic-states-against-russias-challenge-here-is-an-easy-victory> (Viitattu 28.12.2016)

Bugajski, Januzs (2010): Regional Overview. Bugajski, Januzs: Western Balkans Policy Review 2010. CSIS. Washington DC <https://www.csis.org/analysis/western-balkans-policy-review-2010> (Viitattu 09.10.2016)

Chivvis, Christopher S.; Cohe, Raphel S.; Frederick, Bryan; Hamilton, Daniel S.; Larrabee, F. Stephen & Lin, Bonny (2016): NATO's Northeastern Flank – Emerging Opportunities for Engagement. http://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1467z1.html. Viitattu (08.10.2016)

Dempsey, Judy (2014a): No quick fix for NATO and Russia. <http://carnegieeurope.eu/publications/?fa=56921> (Viitattu 09.10.2016)

Dempsey, Judy (2014b): Judy Asks: Should Finland and Sweden Join NATO. <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=55657> (Viitattu 09.10.2016)

Dempsey, Judy (2014c): NATO Returns Home. <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=55169> (Viitattu 09.10.2016)

Dempsey, Judy (2016): NATO's Eastern Exposure. <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=63561> (Viitattu 09.10.2016)

Chivvis, Christopher S.; Cohen, Raphael S.; Frederick, Bryan; Hamilton, Daniel S.; Larrabee, F. Stephen & Lin, Bonny (2016): NATO's Northeastern Flank—Emerging Opportunities for Engagement. http://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1467z1.html (Viitattu 09.10.2016)

CSIS & IFS (2014): From Kiev to Cardiff: the Future of Northern European Defense Cooperation. <https://www.csis.org/events/kiev-cardiff-future-northern-european-defense-cooperation> (Viitattu: 09.01.2016)

Freedman, Lawrence (2016a): Ukraine and the Art of Limited War. *Survival – Global Politics and Strategy*, 56:6, 7-38. <http://dx.doi.org/10.1080/00396338.2014.985432> (Viitattu 14.02.2017)

Freedman, Lawrence (2016b): Ukraine and the Art of Crisis Management, *Survival*, 56:3, 7-42. <http://dx.doi.org/10.1080/00396338.2014.920143> (Viitattu 14.02.2017)

- Giles, Keir (2016): New Troop Deployments Signal NATO Commitment to Baltics. <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/new-troop-deployments-signal-nato-commitment-baltics> (Viitattu 24.01.2017)
- Kiss, Peter (2011): Eastern European Defense Review: Defense cooperation within the Visegrad Group. Unexplored opportunities? CSIS Blog: <http://csis.org/blog/eastern-european-defense-review-defense-cooperation-within-visegrad-group-unexplored-opportunit> (Viitattu: 09.01.2016)
- Korewa, Aaron (2014): Why Sweden Still Hasn't Joined NATO <http://www.atlantic-council.org/blogs/ukrainealert/why-sweden-still-hasn-t-joined-nato> (Viitattu 09.01.2017)
- Krishna, Rahul (2016): Inching Closer: The Impact of Sweden's Growing Relationship with NATO <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/inching-closer-the-impact-of-sweden-s-growing-relationship-with-nato> (Viitattu 02.12.2016)
- Michel, Leo (2016): The Myth of a European Army <http://www.atlantic-council.org/blogs/natosource/the-myth-of-a-european-army> (Viitattu 02.12.2016)
- Nilsson, Carl Hvenmark (2015): Sweden's Evolving Relationship with NATO and its Consequences for the Baltic Sea Region. <https://www.csis.org/analysis/sweden%E2%80%99s-evolving-relationship-nato-and-its-consequences-baltic-sea-region> (Viitattu 09.09.2016)
- Nilsson, Carl Hvenmark (2016a): The Baltic Region's Security Gap: Understanding Why U.S.-Swedish Military Cooperation Is Key. <https://www.csis.org/analysis/baltic-region%E2%80%99s-security-gap-understanding-why-us-swedish-military-cooperation-key> (Viitattu 07.10.2016)
- Nilsson, Carl Hvenmark (2016b): Why the U.S.-Nordic Leaders Summit Matters to the Next U.S. President. <https://www.csis.org/analysis/why-us-nordic-leaders-summit-matters-next-us-president> (Viitattu 15.12.2016)
- Nordenman, Magnus (2013): How the Nordic Countries Are Quietly Leading the Alliance into the Future <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/how-the-nordic-countries-are-quietly-leading-the-alliance-into-the-future> (Viitattu 28.12.2016)
- Nordenman, Magnus (2014a): Special Summit Series: Sweden, Finland, and NATO <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/special-summit-series-sweden-finland-and-nato> (Viitattu 15.12.2016)
- Nordenman, Magnus (2014b): Sweden's Mysterious Submarine Hunt and Its Significance for Nordic-Baltic Security <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/sweden-s-mysterious-submarine-hunt-and-its-significance-for-nordic-baltic-security> (Viitattu 28.12.2016)
- Nordenman, Magnus (2016a): NATO Summit Special Series: Sweden and Finland <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/nato-summit-special-series-sweden-and-finland> (Viitattu 15.12.2016)
- Nordenman, Magnus (2016b): Enhancing the US Swedish Defense Relationship - Security and Deterrence in the Baltic Sea Region <http://www.atlanticcouncil.org/publications/issue-briefs/enhancing-the-us-swedish-defense-relationship> (Viitattu 28.12.2016)
- Quinlivan, James T. (2014): Yes, Russia's Military Is Getting More Aggressive. <http://www.rand.org/blog/2014/12/yes-russias-military-is-getting-more-aggressive.html> (Viitattu 12.12.2016)

- Raeder, Johan (2016): Enhanced Defence Cooperation - New Opportunities for US Engagement in the Baltic Sea Region <http://www.atlanticcouncil.org/publications/issue-briefs/enhanced-defense-cooperation> (Viitattu 28.12.2016)
- Raines, Thomas (2014): Trooping the Neutral Colours. The World Today. August & September 2014
- Rathke, Jeffrey (2016): A NATO Strategy for the Eastern Flank. Global Forecast 2016
- Savel, Maria (2016): Finland and Sweden Walk a Fine Line Between NATO and Russia. <https://rusi.org/publication/newsbrief/finland-and-sweden-walk-fine-line-between-nato-and-russia> (Viitattu 24.01.2017)
- Seip, Mark (2015a): Finland's Exploration of NATO Membership: The Benefits of Joining the Alliance <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/finland-s-exploration-of-nato-membership-the-benefits-of-joining-the-alliance> (Viitattu 15.12.2016)
- Seip, Mark (2015b): Nordic-Baltic Security and the US Role <http://www.atlanticcouncil.org/publications/issue-briefs/nordic-baltic-security-and-the-us-role> (Viitattu 28.12.2016)
- Speranza, Lauren & Vaicekauskaite, Marija (2016): Bolstering Nordic Defense. <http://www.atlanticcouncil.org/events/past-events/bolstering-nordic-defense> (Viitattu 24.01.2017)
- Wieslander, Anna (2016): Sweden and Finland Should Lead EU-NATO Cooperation on Hybrid and Resilience <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/sweden-and-finland-should-lead-eu-nato-cooperation-on-hybrid-and-resilience> (Viitattu 15.12.2016)
- Wieslander, Anna (2016b): Can They Get Any Closer? The Case for Deepening the Partnerships Between Sweden and Finland with NATO <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/can-they-get-any-closer-the-case-for-deepening-the-partnerships-between-sweden-and-finland-with-nato> (Viitattu 15.12.2016)
- Wilson, Damon & Nordenman, Magnus (2011): The Nordic-Baltic Region as a Global Partner of the United States <http://www.atlanticcouncil.org/publications/articles/the-nordic-baltic-region-as-a-global-partner-of-the-united-states> (Viitattu 28.12.2016)
- Wolff, Andrew T. (2016): The future of NATO enlargement after the Ukraine crisis. International Affairs 91: Number 5. <https://www.chathamhouse.org/publication/ia/future-nato-enlargement-after-ukraine-crisis> (Viitattu 15.12.2016)